

FØRSTE STEG

NR 2.2017

Et tidsskrift for
barnehagelærere fra
Utdanningsforbundet

**2-ÅRINGENE
SOVER UTE
I SOVEPOSE**

TILPASSET HVERDAG

**Adrian med Downs
syndrom er en ressurs**

**Mia snakker
med øynene**

**De stille barna
blir ikke sett**

Hør på barna

Den ene er blind, den andre er hørselshemmet, den tredje har ADHD og den fjerde dysleksi. De har samme ønske for barn som trenger ekstra hjelp i barnehagen eller på skolen: De vil være inkludert med andre barn, ha mindre grupper, god og trygg relasjon til ansatte over tid og mer kunnskap hos lærere om diagnosen og tilretteleggingen

de trenger. De fire ungdommene, mellom 15 og 22 år, delte sine erfaringer på en konferanse om inkludering og spesialpedagogikk. Barn med spesielle behov får ikke hjelpen de trenger tidlig nok, mener kunnskapsministeren. For å styrke arbeidet med tidlig innsats har regjeringen forslått å bruke 400 millioner på flere barnehagelærere og å øke andelen fra 38 i dag til 44 prosent. En ny ekspertgruppe skal også se på hvordan barn og unge med behov for ekstra hjelp kan få et bedre pedagogisk tilbud allerede fra barnehagen. Det er på høy tid.

Barn med spesielle behov har rett til spesialpedagogisk hjelp, ifølge opplæringsloven. Barnet kan få et enkeltvedtak, som blant annet sier noe om hvor mange timer tilrettelagt opplæring det skal ha per uke. Likevel følger det ikke automatisk penger med til barnehagene, eller skolene som skal gjennomføre det. Det kan i verste fall bety at barna ikke får den tilretteleggingen de har lovlig krav på.

I Første steg kan du lese om foreldrene til Adrian med Downs syndrom. De frykter at nye rutiner vil føre til at sønnen ikke får det spesialpedagogiske tilbudet han har krav på i barnehagen. I stedet for at en spesialpedagog lager og bruker et opplegg må de barnehageansatte gjøre det selv. Den ekstra tidsbruken dekkes delvis med penger fra kommunen, og delvis over barnehages budsjett.

– Adrian er en kjemperessurs og lærer oss mye, og de ansatte får mulighet til å øke sin kompetanse. Vi skulle ønske større økonomisk forutsigbarhet, slik at vi kunne bruke en fast person som tok seg av de ekstra tiltakene rundt Adrian, sier daglig leder Jeanette Sjetne i barnehagen.

Foreldreutvalget for barnehager (FUB) mener det er viktig at også foreldre får være med på å utforme tilretteleggingen for barna sine. Hva som passer det enkelte barn er forskjellig, og meningene i fagmiljøene om hva som er best tilrettelegging er ulike.

Det kan være lett å glemme at alle barn har ulike behov. Jeg håper ekspertgruppen hører på de fire ungdommenes innspill, lytter til barnehageansatte og foreldre, som snakker for de yngste barna, og lar barnas stemmer telle. Felles for alle barn er at de ønsker et forutsigbart pedagogisk opplegg, ansatte med kunnskap og trygge relasjoner.

Line

LINE FREDHEIM STORVIK
Ansvarlig redaktør
linsto@udf.no

FØRSTE STEG PÅ FACEBOOK

Her får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet, mens du venter på neste utgave av tidsskriftet. Gå inn og følg oss!

FØRSTE STEG NR 2.17

ANSVARLIG REDAKTØR

Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no
93 04 20 94

ANNONSER

Ann-Kristin Valby
kikki@salgsfabrikken.no
90 11 91 21

ABONNEMENT

Hilde Aalborg
ha@utdanningsnytt.no
91 19 99 89

KONTAKT OSS

forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet, Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

Tank Design AS
www.tank.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504–1891

Bekreftet opplag: 28 842 ifølge

Fagpressens Mediekontroll
Utgiver: Utdanningsforbundet
Utgivelsesdato: Første Steg nr. 2 2017: 31. mai

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via internett.

Forsiden: Adrian Ødegården

Foto: Tore Fjeld

Første steg nr. 3 kommer **10. oktober**

Innhold

Tema Tilpasset hverdag

- 4 Frykter dårligere tilbud for barna etter nye rutiner
- 7 Det spesialpedagogiske tilbudet under lupen
- 8 Adrian med Downs syndrom er en ressurs
- 12 Mia snakker med øynene

Reportasjer

- 16 Ny rammeplan: Tydelig på forpliktelser
- 18 For mange regler i barnehagen, viser forskning
- 21 – Trenger gode lekere i barnehagen, sier forsker
- 22 Suksess med gutter som lekeressurs
- 25 Trygt å starte som ettåring
- 30 2-åringene sover i sovepose på tur

Fag og forskning

- 40 Kunsten å skape et godt team
Jenny Karud-Lund
- 44 Dei stille barna blir ikkje sett
Sigrid Hamre og Kirsten Flåten
- 48 Dypere lek med bedre lekemateriell
Trude Anette Brendeland

30

4

Debatt og kommentarer

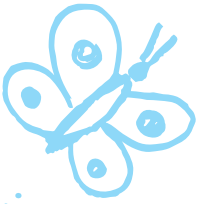
- 24 – Jeg trodde det å jobbe i barnehage bare var å passe barn
David Hettasch
- 58 Problematisk om favorittbarn
Anne Greve
- 60 Alice (4) gjorde meg til en bedre barnehagelærer
Morten Solheim
- 62 Kan lek og læring skiljast?
Karen Ingebjørg Draugsvoll
- 65 4 år og arbeidsfør – er det det barnet samfunnet etterspør?
Therese Halle Isene

Hver gang

- 2 Leder
- 10 Nyhetsblikk
- 26 **Mitt barnehageminne:** Margreth Olin
- 28 **Lek & Lær:** Sansekasser
- 35 **Sideblikk:** Monica Dybing
- 36 **Portrett:** Hege Valås
- 43 **Studentblikk:** Richard Nykvist
- 52 **Barnehagen min:** Læringsverkstedet Olsvika
- 56 Nye bøker
- 66 **Juss:** Når kan menn positivt særbehandles i arbeidslivet?
Anette Moldrem
- 67 **Med styrerblikk:** Vi må framsnakke vår hverdag
Line Elisabeth Dalseng

52

TEKST:
Bjørnhild Fjeld
Frilansjournalist
bjornhild@tastatore.no

FOTO:
Tore Fjeld
Fotograf
tore@tastatore.no

Frykter dårligere tilbud

Nye rutiner gjør at foreldrene til Adrian Ødegården (3) frykter at sønnen, som har Downs syndrom, ikke får det spesialpedagogiske tilbudet han har krav på i barnehagen.

Foreldrene Katherine og Jens Ødegården er bekymret for at sønnen Adrian ikke får det spesialpedagogiske tilbudet han har krav på, etter at Rælingen kommune har gjort om måten de organiserer den tilrettelagte opplæringen av barn med funksjonsnedsettelse.

FÅR IKKE SPESIALPEDAGOG

Adrian Ødegården (3) har Downs syndrom, og har enkeltvedtak på at han har rett til 3 timer spesialpedagogisk opplæring. Det første året han gikk i barnehage kom en spesialpedagog til barnehagen. Men nå har Rælingen kommune innført en ny organisering av tilbudet. I stedet for at en spesialpedagog jobber direkte mot Adrian, skal en pedagogisk-psykologisk rådgiver veilede de ansatte i barnehagen. De ansatte må selv gjennomføre de praktiske tiltakene.

– De ansatte i barnehagen gjør en kjempejobb, vi har ingen grunn til å klage på det. Men vi frykter at det ikke blir nok tid til å gi Adrian den ekstra oppfølgingen han trenger, når de spesialpedagogiske tiltakene skal

utføres innimellom andre oppgaver, sier Katherine Ødegården.

Det betyr at barnehagens ansatte, istedenfor spesialpedagogen, må lage og bruke det spesialtilpassede opplegget Adrian trenger. De må også lære en god del av det en spesialpedagog er utdannet til.

KLAGET PÅ KOMMUNEN

Foreldrene har sendt inn klage på Rælingen kommune, fordi de mener Adrian ikke får den mengden eller kvaliteten han har krav på, ifølge enkeltvedtaket.

– Vi er redde for at han vil sakke etter i utvikling, og at gapet mellom ham og de andre barna skal bli større, hvis det ikke settes av spesifikk tid til spesialpedagogikken, sier de.

Det er, ifølge opplæringsloven, ikke et automatisk krav om at spesialpedagogisk hjelp skal gis av ansatte i Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT) eller av spesialpedagog. Det avgjøres ut fra barnets behov for hjelp og læringsmetodene.

BRUDD PÅ RETTIGHET

– Krav til kompetanse hos dem som utfører den spesialpedagogiske

hjelpen skal være spesifisert i enkeltvedtaket som barnet har fått, hvis ikke har enkeltvedtaket manglende presisjonsnivå. Da vil det skapes tvil om hvordan den spesialpedagogiske hjelpen skal gjennomføres. Dersom kompetansekrav er spesifisert, og kommunen ikke følger opp dette i praksis, så er det brudd på barnets rettigheter, sier leder Hanne Fjerdingby Olsen i Handikappede Barns Foreldreforening.

UTVANNER PEDAGOGIKKEN

– Vi er opptatt av å gi Adrian mulighet til å utvikle seg så mye som mulig, for at han skal få et godt liv. Vi mener kommunes innføring av systemveiledning er en utvanning av spesialpedagogikken, sier foreldrene. De mener den nye organiseringen undergraver PPT sin rolle.

– Hvis alle kommuner gjør som Rælingen så er det vel ikke lenger bruk for dem som utdanner seg til spesialpedagoger? undrer Katherine og Jens Ødegården.

OPTIMALISERE HJELPEN

– Årsaken til at vi endret praksis, var et sterkt ønske om å optimalisere hjelpen og få til en helhetlig tilretteleg-

DOWNS SYNDROM

- En medført tilstand, der barnet er født med 47 og ikke 46 kromosomer.
- Barna har forsinket intellektuell utvikling i ulik grad. Mange kan fullføre tilrettelagt skole og i stor grad leve selvstendige liv, mens andre trenger hjelp hele livet.
- Har ofte andre helseproblemer også, som medfødt hjertefeil, muskel- og skjelettplager, nedsatt hørsel og syn.
- Hvert år fødes 70–80 barn med Downs syndrom i Norge.

Kilde: Folkehelseinstituttet

Adrian Ødegården har Downs syndrom og rett på 3 timer spesialpedagogisk opplæring hver uke. Ny rutiner gjør at de ansatte i barnehagen må gjøre oppgavene en spesialpedagog tidligere har gjort.

⊕ Katherine og Jens Ødegården er veldig fornøyde med Hektneråsen barnehage der sønnen Adrian (3) går, og lillebror William snart skal begynne i, men de er bekymret for at nye rutiner i kommunen ikke vil gi Adrian den tilpassede hverdagen han trenger.

⊕ Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen
Foto: Stortinget

ging for barn med behov, sier Tora Hope, leder PPT, enhet familie og helse i Rælingen kommune. Tidligere reiste et par spesialpedagoger rundt i barnehagene for å hjelpe barna en gang i uka.

– Det ble lite sammenheng mellom denne hjelpen og resten av barnets barnehagehverdag. Det er viktig å poengtere at barnet har best utbytte dersom det får den spesialpedagogiske hjelpen fordelt som flere små økter gjennom hverdagen, og at denne henger sammen med barnehagens planer, påpeker Hope. Hun sier de nye rutine ble utarbeidet i samarbeid med representanter for barnehagene.

NYE RUTINER

De nye rutine innebærer at en pedagogisk-psykologisk rådgiver er i barnehagen hver uke i starten for å bli kjent med barnet og vise hvordan barnehageansatte kan gi spesialpedagogisk hjelp. De ansatte får også veiledning.

– På denne måten blir det mindre sårbart, og barnet forholder seg til personer det kjenner og har daglig kontakt med, sier Hope.

PPT-lederen påpeker at det også blir lettere å involvere andre barn naturlig i opplegget.

– Det beste for barnet er å få hjelp i sitt naturlige miljø, ikke i en setting

der barnet isoleres, mener Hope.

– Mener dere at barn som har vedtak om spesialpedagog, får et like godt tilbud selv om det ikke er en utdannet spesialpedagog som gjør jobben?

– PPT har ansvar for å inneha den nødvendige kompetansen for å veilede barnehagepersonalet i spesialpedagogisk hjelp. Vi mener at kompetansen er godt ivaretatt i kommunen. Vi innhenter kompetanse i enkeltsaker ved behov og kan også koble inn Statped.

Spesialpedagogisk hjelp handler om trening som ikke er mer komplisert enn at en engasjert pedagogisk leder, eller annen person med god relasjon til barnet kan gjennomføre den under veiledning av PP-rådgiveren, svarer Hope. Hun hevder det finnes mange foresatte i kommunen som er fornøyde med den nye ordningen.

LYTTE TIL FORELDRE

– Barn har rett til tilrettelegging, og det er ulike måter å løse det på, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen til Første steg. Han vil ikke uttale seg om saken til Adrian, men mener det generelt er viktig å lytte til foreldre.

– Målet er at mest mulig skal tilrettelegges rundt barnet, sier kunnskapsministeren.

RETT TIL SPESIALPEDAGOGISK HJELP

- Lovpålagt rett alle barn har, ifølge opplæringsloven.
- Ingen nedre aldersgrense.
- Kommunen har ansvar for å fatte enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp.
- Et enkeltvedtak er, ifølge forvaltningsloven, et vedtak som gjelder rettigheter, eller plikter til en eller flere bestemte personer, for eksempel et barn som går i barnehage eller på skolen. Vedtaket skal si konkret hvor mange timer spesielt tilrettelagt opplæring barnet skal ha per uke.
- Kommunens ansvar å påse at det følges opp av barnehagen, eller den som skal gi den tilrettelagte opplæringen.
- Foresatte har rett til å klage på innhold, organisering eller gjennomføring av spesialpedagogiske tiltak.

Kilde: Utdanningsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet

VIL GI BEDRE TILBUD TIL BARN

Kunnskapsministeren mener barn med spesielle behov ikke får hjelpen de trenger tidlig nok. Derfor skal en ny ekspertgruppe komme med forslag til hva som bør gjøres.

Vi ser at barn og unge ikke får de rettighetene de har krav på i barnehage og skole. Tilbudet vi gir er ikke godt nok, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen som har tatt initiativ til en egen ekspertgruppe for å se på hvordan barn og unge med behov for ekstra hjelp, eller spesialundervisning kan få et bedre pedagogisk tilbud enn i dag.

FOR DÅRLIG KOMPETANSE

Kunnskapsministeren sier det er tre utfordringer i dagens spesialpedagogiske tilbud.

– Det er manglende kompetanse i barnehager og skoler og tilretteleggingen det enkelte barn trenger er for dårlig, sier Isaksen. Den andre utfordringen er at skoler og barnehager

venter og ser an barnas behov, eller har for lave forventninger til hva barna kan klare. Det tredje er at tiltak settes inn for sent.

– Et barnehagetilbud av høy kvalitet med tidlig innsats er helt avgjørende. Vi skal ikke lete med lys og lykter for å finne de som er utenfor normalen, men vi setter inn tiltak for seint, sier kunnskapsministeren. Han mener det er avhengig av god kompetanse blant dem som jobber i barnehagen.

– Vi må ha en kultur for å sette inn tiltak tidlig, sier Isaksen.

ØNSKER DIALOG

10.000 elever går ut av grunnskolen med så svakt grunnlag at det er usikkert om de vil klare seg i samfunnet, viser forskning. Den nye ekspertgruppen skal være tett på praksisfeltet og

foreslå endringer i nasjonal politikk.

– Barn og unge får ikke tilbudet de har krav på i dag. Vi ønsker en dialog med brukerne, organisasjoner og praksisfeltet og vil invitere ulike folk til våre møter for å få innspill og kunnskap, sier pedagogikkprofessor Thomas Nordahl ved Høgskolen Innlandet. Han leder ekspertgruppen.

– I dag er det slik at de som jobber med barn som sliter mest, er de som har minst kompetanse. Det må vi gjøre noe med, sier Nordahl.

Leder Marie Skinstad-Jansen i Foreldretutvalget for barnehager (FUB) mener det er viktig at også foreldre får være med på utforming av tilretteleggingen til barn som trenger ekstra hjelp.

FLERE BARNEHAGELÆRERE

Generalsekretær Caroline Solem i Dysleksi Norge sier det er viktig å sette inn tidlige tiltak for barn som sliter med språk i barnehagen. For å styrke arbeidet med tidlig innsats har regjeringen forslått å bruke 400 millioner på flere barnehagelærere fra neste barnehageår. Andelen barnhagelærere skal økes fra 38 i dag til 44 prosent, ifølge den nye stortingsmeldingen om norsk skole.

⊕ Kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen og ekspertgruppa som skal se på hvordan barn med behov for ekstra hjelp eller spesialundervisning kan få et pedagogisk tilbud: Professor Thomas Nordahl ved Høgskolen Innlandet (nr. 2 foran f.v.), lektor Elin Kragset Vold ved Thor Heyerdahl videregående, førsteamanuensis Camilla Dyssegaard ved Danish School of Education, forsker Mari Vaage Wang ved Folkehelseinstituttet, rektor Judith Martinsen (bak f.h) ved Prestvannet skole, professor Bengt Persson ved Högskolan i Borås, skolesjef Trond Johnsen i Lillehammer kommune, fag- og kvalitetsdirektør Pia Paulsrud i Espira barnehager og professor Bjørn W. Hennestad ved BI.

Adrian har et godt og nært forhold til de ansatte i barnehagen, som pedagogisk medarbeider Gunn Bente Pedersen.

– VI LÆRER MYE AV ADRIAN

For Hektneråsen barnehage er det en ressurs å ha et barn med Downs syndrom som Adrian (3).

TEKST:
Bjørnhild Fjeld
Frilansjournalist
bjornhild@tastatore.no

FOTO:
Tore Fjeld
Fotograf
tore@tastatore.no

Adrian Ødegården er en aktiv krabat som er glad i å leke. Noe av det morsomste han vet er barnehagedisko med fargerikt lys og fengende musikk. Adrian har Downs syndrom, og trenger derfor tilrettelegging av hverdagen. Det kan være tiltak for å stimulere språkutviklingen, som tegn-til-tale (norsk med tegnstøtte).

– Vi ser på Adrian som en kjempe-ressurs for barnehagen. Han lærer oss mye, og de ansatte får mulighet til å øke sin kompetanse, sier daglig leder Jeanette Sjetne i Hektneråsen FUS barnehage. Det er en privat barnehage i FUS-kjeden, eid av Trygge Barnehager.

FORDEL FOR BARN

Pia Sjøvall-Carlsen som er pedagogisk leder i Adrians avdeling, tror at det å ha et barn med litt spesielle behov i barnehagen, gjør at de andre barna blir flinkere til å inkludere og utvikle empati.

– Adrian er en helt vanlig gutt, som er en fullverdig del av gjengen i barnehagen. Så lenge vi forteller og forklarer, tar barna det helt naturlig at han har noen utfordringer, sier barnehagelæreren.

For foreldrene Jens og Katherine Ødegården var det viktig at Adrian skulle gå i en barnehage i nærmiljøet. Storesøster Sarah går i samme barnehage, og planen er at lillebror William også skal begynne der.

Før Adrian begynte i barnehagen var personalet i møte med blant annet helsesøster, for å kartlegge tiltak. Det var ikke nødvendig med fysiske tilrettelegginger, siden Adrian motorisk

⬆ - Adrian lærer oss mye, og de ansatte får mulighet til å øke sin kompetanse, sier daglig leder Jeanette Sjetne.

1. Adrian er en fullverdig del av gjengen i barnehagen, og Leonardo Gustavsson Meneghin ser på Adrians utfordringer som helt naturlig. 2. Barnehagelærer Pia Sjøvall-Carlsen forteller at hun tar med andre barn når de skal trene med Adrian på ulike ting, for at han skal være en del av fellesskapet. 3. Adrian har motorikk på linje med barn på samme alder. Han storkoser seg når det er barnehagedisko med musikk og lys.

var på nivå med andre barn. Nå har han fått en egen stol slik at han kan sitte litt bedre, men ellers er han med på alle aktivitetene.

– Adrian trives kjempegodt i barnehagen. Han gjør ofte ting først i barnehagen, som å spise selv, forteller Katherine.

ANSATTE PÅ KURS

Adrian har foreløpig ikke så mye muntlig språk, men begynner å få god språkforståelse. Han lager stadig flere lyder, og de ansatte er ganske sikre på at det ikke er lenge før han lærer å snakke.

– Flere av de ansatte har vært på kurs i tegn til tale. Det er veldig spennende, og gir en unik mulighet til å utvikle vår kompetanse. I barnehagelærerutdanningen er det lite fokus på funksjonshemmede barn, sier Jeanette Sjetne.

Barnehagelærer Pia Sjøvall-Carlsen forteller at de andre barna begynner å ta etter når Adrian og de ansatte bruker tegn-til-tale. Og når de skal trene med Adrian på andre ting, tar de gjerne med ett eller flere av barna for at han skal være en del av fellesskapet.

ØNSKER FORUTSIGBARHET

Den særskilte tilretteleggingen av Adrians barnehagehverdag krever en del ekstra tid av barnehagelærerne. De må finne opplegg han kan gjøre på nettbrett, skrive ut bildekort og gjennomføre tiltakene.

– Det høres kanskje ikke ut som en stor jobb, men å lage et godt opplegg tar mye tid, sier Sjetne.

Denne ekstra tidsbruken blir delvis dekket med ekstra penger fra kommunen, delvis over barnehagens ordinære budsjett.

– Skulle vi ønske noe annerledes,

måtte det vært en større forutsigbarhet i økonomien, slik at vi kunne bruke en fast person som tok seg av de ekstra tiltakene rundt Adrian. Slik det er i dag, må vi søke hvert år om ekstra penger. Planen er jo at han skal være en del av barnegruppa helt til han begynner på skolen, sier barnehagens daglige leder.

TEGN TIL TALE

- Brukes for å tydeliggjøre talespråket til å styrke samspill og språkutvikling.
- Er tegnspråk utviklet for døve, men tegnene brukes sammen med tale.
- Noen barn med utviklingshemming lærer mange tegn før de klarer å si ordene.

Kilde: Nasjonalt kompetansemiljø om utviklingshemming

Tips oss om ny forskning og nyheter på forstesteg@udf.no

TEKST:
Bjørnhild Fjeld

FOTO:
Fotolia.com

SMÅ GRUPPER ER BEST

De yngste barna i barnehagen er mer avhengig av ro og nærhet til de voksne enn de eldste. Derfor fungerer små grupper bedre enn større, sa professor i pedagogikk, May Britt Drugli, til 200 barnehagefolk under Kanvas-kjedens årlige Toddler-konferanse. Det viktigste for de minste barna er nære, varme, tilgjengelige voksne som også er stimulerende og engasjerende å være sammen med, viser forskning. Dersom de minste ikke har en trygg base, blir de ofte frustrerte, urolige, irriterte, slår og dytte. Andre reagerer ved å være stille, ifølge Drugli. (barnehage.no)

5 MILL

kroner har Sandnes kommune i Rogaland satt av for å øke kvaliteten i barnehagene. Alle kommunale og de fleste private barnehagene skal ta i bruk metoden Classroom assessment scoring system (CLASS) som kartlegger kvaliteten på samspillet mellom barn og voksne. Hver avdeling får besøk av en som observerer samspillet og gir avdelingen en score. (barnehage.no)

«Å GI ET BARN SELVTILLIT ER DET FORNEMSTE AV ALLE FORELDREOPPDRAG.»

KARSTEN ISACHSEN
Prest og forfatter

BARN AV DEPRIMERTE SOVER DÅRLIG

En ny studie viser at det kan være en sammenheng mellom mors depresjon og dårlig søvn hos småbarn. Forskere har undersøkt søvnvanene til **15.000** barn. Barn på 1,5 år som har en deprimert mor har **73 prosent** større sannsynlighet for å våkne om natten, ifølge Den norske mor og barn-undersøkelsen.

Digitalpris

Kirketunet barnehage i Mo i Rana har fått årets digitale barnehagepris. Den ble delt ut av Senter for IKT i utdanningen. Barnehagen bruker digitale verktøy på en kreativ og pedagogisk måte sammen med barna. De går foran og viser at det går an å leke, utforske og lære med digitale verktøy allerede i tilvenningsfasen, mener juryen. Prisvinnere får et gavekort på 10.000 kroner til kjøp av digitalt utstyr til barnehagen.

⊕ Therese Stensland, Trine Danielsen Selfors og Christin Sandstedt Kjerrvang fra Kirketunet barnehage mottok Digital barnehagepris 2017 under Digital Arena Barnehagekonferansen i Trondheim. Foto: Elin Dybdal Simensen

MILJØ- BEVISSTE BARN

Det går fint an å gjøre barna miljøbevisste allerede i barnehagen, viser ny studie. Barbara Maria Sageidet ved Universitetet i Stavanger har forsket på små barns bevissthet rundt miljøproblemer i samarbeid med Queensland University of Technology i Brisbane i Australia. De har intervjuet 20 norske og 20 australske femåringer. Studien viser at australske barn kan mer om miljøvern enn de norske, mens de norske barna har mer kunnskap om å være ute i naturen. Forskeren oppfordrer norske barnehager til å la barna delta og lære om kompostering og hagearbeid. [\(uis.no\)](#)

Foto: Granstubben barnehage

VERDENSBERØMT ETTER REINSLAKT

GRANSTUBBEN BARNEHAGE utenfor Steinkjer tok med barna på reinslakting, og skapte internasjonal oppmerksomhet. De delte bilder på sin Facebook-side, og innlegget ble delt nesten 700 ganger. Noen støttet barnehagen, mens andre viste avsky. Daglig leder Dag Olav Stølan hadde ikke forventet så kraftige reaksjoner, men opplevde de aller fleste som positive. Barnehagens mål er å løfte opp profesjonen, og vise at barnehagen gjør mer enn bleieskift og lek i sandkassa. [\(barnehage.no\)](#)

SNAKK MED BARNA OM NYHETER

Det er ikke mulig å skjerme barn for nyheter om krig og katastrofer i mediene, men det går an å hjelpe dem til å mestre nyhetene bedre, mener professor Soilikki Vettenranta ved Institutt for pedagogikk og livslang læring ved NTNU. Spør barna hva de tenker, og om de er redde for noe. Gi enkle forklaringer, som at hendelsen er langt unna, og at det ikke vil skje dem de er glad i. Du må aldri lyve, men trenger ikke fortelle alt. [\(forskning.no\)](#)

282.600

barn gikk i offentlige og private barnehager i 2016. Dette var 959 færre enn i 2015, men barnehagedekningen i prosent har likevel økt. 82 prosent av 1–2 åringer og 97 prosent av 3–5 åringer går i barnehage. [\(ssb.no\)](#)

TEKST:
Rognmo
Frilansjournalist
grorog@gmail.com

FOTO:
Ingun A. Mæhlum
Fotograf, Tromsø
fotodama@gmail.com

SNAKKER MED ØYNENE

Det største de ansatte i Nansenveien barnehage opplever er når et barn de trodde var uten verbalt språk begynner å snakke.

I Nansenveien barnehage kommuniserer mange av barna med tegn, øyner, bilder og berøring. – Det er veldig spesielt når et barn begynner å snakke etter å ha vært stille lenge. Det rører både oss og foreldrene, sier fungerende bestyrer, Anita Holmen. Hun forteller om et barn de ikke trodde hadde verbalt språk, men etter å ha brukt tegn og bilder som kommunikasjon begynte barnet etter hvert å snakke.

IKKE ALENE

Nansenveien barnehage i Tromsø er en to-avdelingsbarnehage som ligger i et stille strøk sør på Tromsøya. Barnehagen er spesielt tilrettelagt for barn som har funksjonsnedsettelse og sjeldne diagnoser, og disse har prioritet ved opptak.

– Sammen med foreldrene vektlegger vi å skape en inkluderende barnehage, der vi møter barna med trygghet, respekt, toleranse og omsorg, sier Holmen.

Foreldrene til Mia Johnsen er glade for at de kunne velge en barnehage med spesialkompetanse.

– I tillegg er det en fordel at barnehagen er liten, og at det er andre barn der med spesielle behov. Da er ikke Mia alene om å trenge litt ekstra, sier mamma Wenche M. Johnsen. Mia gikk i en studentbarnehage i Bergen før familien flyttet nordover.

– Vi var veldig fornøyde der også, men ser at miljøet rundt henne er bedre tilpasset her, med

færre barn, mindre grupper, større voksentetthet og mer kompetanse, sier Mias mamma.

OMVENDT INKLUDERING

I Nansenveien leker og lærer alle barna sammen, uavhengig av språk, evner og diagnoser.

– Barnehagen vår er styrt etter prinsippet om «omvendt» inkludering, der friske barn er sammen med barn med spesielle behov. Vi er, og skal være, en vanlig barnehage. Vi har fått positive tilbakemeldinger fra flere foreldre med funksjonsfriske barn, som setter stor pris på at barna deres lærer toleranse og empati kanskje i større grad enn i vanlige barnehager, sier Holmen.

Barn som ikke har møtt barn med funksjonsnedsettelse reagerer på ulike måter. Noen blir, ifølge Holmen, utrygge eller skeptiske i møte med et barn som kanskje ser annerledes ut, lager rare lyder eller ikke har språk.

– Når vi forklarer dem hvordan barnet kommuniserer, ser vi at det etter hvert blir helt naturlig. Barna er flinke til å hjelpe hverandre, sier Holmen.

FRA EN BIT TIL TRE BRØDSKIVER

Flere av barna med spesielle behov har store utfordringer med å spise, og noen får mat gjennom en sonde eller en knapp på magen, andre trenger tilrettelegging i forhold til adferd eller motoriske utfordringer.

– Her har vi opplevd at barna gjør store framskritt når det gjelder mat, fra det å kjenne på

Mia kommuniserer gjennom symboler, her på en dataskjerm. Hun fester blikket på symbolet hun vil uttrykke til spesialpedagog Jaana Salamonsen.

en agurkbit for første gang til å spise tre brødsiver, forteller spesialpedagog Jaana Salamonsen.

Den viktigste utfordringen i hverdagen er likevel kommunikasjon. På det store speilet i gangen henger fargerike tegninger av forskjellige kroppsdeler og klesplagg. I oppholdsrommet ligger flere tykke permer med laminerte tegninger av alt fra ansiktsuttrykk som viser følelser til busser og biler.

– Disse symbolene bruker vi for eksempel for å beskrive dagen, og de er blitt et språk for alle barna. Målet er at alle skal kunne kommunisere med hverandre, også de fremmedspråklige barna. Alle barna her er veldig bevisste på at det finnes flere måter å kommunisere på enn gjennom ord, forklarer Salamonsen. Enkelte barn bruker også tegn-til-tale, og både voksne og barn kan de enkleste tegnene. Alle ansatte får jevnlig tilbud om kurs.

UTREDES UNDERVEIS

Mange av barna er ennå ikke utredet når de kommer til barnehagen, og det kan ta flere år.

– De kan gjerne være i skolealder før de er ferdig utredet. Noen ganger har vi barn her som vi ikke vet om verken ser oss eller hører oss, og da bruker vi taktile tegn, det vil si berøring som en form for kommunikasjon, sier Holmen.

ASK, alternativt supplerende kommunikasjon, er en viktig del av hverdagen. Veldig mye handler om de enkle, fargerike tegningene og tegn til tale. Mens mange av barna som ikke snakker peker på bildene er det ikke alle som klarer det – noen bruker øynene til å kommunisere, eller peke med.

– Da bruker vi slike manuelle øyepeketavler, sier Jaana, og viser fram en tavle med tegninger og hull i midten for at samtalepartneren skal se hvilket

NANSENVEIEN BARNEHAGE

- På Tromsøya, Tromsø kommune
- 20–23 barn, der 6–8 plasser er forbeholdt barn med funksjonsnedsettelse.
- Personalet består av fagleder, pedagogiske ledere, spesial- og støttepedagoger, vernepleier, hjelpepleier, barne- og ungdomsarbeider og assistenter.
- Samarbeider tett med andre tjenester og institusjoner.

“

DET ER VELDIG SPESIELT NÅR ET BARN BEGYNNER Å SNAKKE ETTER Å HA VÆRT STILLE LENGE. DET RØRER BÅDE OSS OG FORELDRENE.

DETTE ER ASK

- ASK står for alternativ og supplerende kommunikasjon.
- Omfatter kommunikasjon gjennom håndtegn (tegn-til-tale), fotografier, grafiske symboler, tegninger, berøring eller konkreter.
- Brukes når noen har behov for en kommunikasjonsform som erstatter tale, eller til å støtte talespråk, som er svakt eller utydelig.
- Hjelpemidler: kommunikasjonsbøker eller permer, tematavler (flanellografer) eller talemaskiner.
- Noen kan utvikle et talespråk ved hjelp av ASK, andre vil aldri utvikle et talespråk.
- ASK er aktivt i bruk i forsterkede barnehager, og da i tett samarbeid med foreldrene.
- Rundt 16.000 personer i Norge er uten funksjonell tale, ifølge undersøkelser.
- Rundt 0,5 prosent av norske barn mellom ett og ni år trenger ASK.
- Forskning viser at særlig personer med CP (cerebral parese) eller autisme ofte ikke utvikler et talespråk. Det gjelder også barn med sterk epilepsi og alvorlig prematurfødsel, samt en rekke sjeldne syndromer.
- Rettighetene til ASK i grunnskolen, videregående eller voksenopplæring er nedfelt i Opplæringsloven.
- Statped (statlig pedagogisk tjeneste) gjennomfører nå prosjektet «Vi sprenger grenser» med piloter i flere norske barnehager, der de blant annet implementerer ASK.

Kilder: ISAAC Norge, Statped.no

symbol barnet fokuserer blikket på. Dette er en krevende form for kommunikasjon, men de ansatte opplever ofte en stor glede hos barnet som opplever å bli forstått. Øyepketavlen brukes i lek og all aktivitet.

– Vi har hatt noen kjempefine lekestunder med slike øyetavler, der de andre barna blir stemme for den som ikke har stemme, sier Salamonsen.

SNAKKER MED ØYNENE

Mia Johnsen er en av dem som bruker øyetavle. Hun har en alvorlig grad av dyskinetisk cerebral parese, og er født døv. Det er en diagnose der barnet gjerne er svært motorisk funksjonshemmet, men kan være godt fungerende kognitiv.

– Mia har ikke talespråk, men hun kommuniserer med kroppsspråk, ansiktsuttrykk og blikk, og er ikke vanskelig å forstå for dem som blir kjent med henne, sier moren Wenche Johnsen. Barnehagen bruker også moderne hjelpemidler som rolltalk, book-creator og ipad.

FINNER ORD FOR FØLELSER

Mange av bildene og symbolene viser konkrete ting eller situasjoner. Men barnehagen jobber også mye med å lære adferd.

– Vi bruker mye bilder, for å vise hvordan man kler på seg, og hva som skal skje i løpet av dagen. Veldig mange av de barna vi kaller «uroelige» har stor nytte av slike bilder, for eksempel på toalettet, ved matbordet og for å sette ord på følelser, sier Anita Holmen.

Barnehagen har flere barn i rullestol. Det er barn med cerebral parese eller motoriske funksjonsnedsettelse. Barnehagen kan også ha barn med sjeldne diagnoser.

Å ikke vite hva som feiler et barn kan være en utfordring. Noen ganger vet man ikke om et barn overhode har kognitive ferdigheter. I samarbeid med foreldre og andre etater kan barnehagen bruke ulike observasjonsmetoder, som tester eller videoopptak.

– På et filmopptak kan man oppleve å se ting som er veldig vanskelig å få øye på ellers. En gang under analyseringen av en video oppdaget vi at et barn hermet etter det hun så på film. Da visste vi ikke fra før om barnet kunne se eller høre, forteller Salamonsen.

1. Overalt i barnehagen finnes fargeglade tegninger og symboler, både av ting, situasjoner og følelser. Disse bruker spesialpedagog Jaana Salomonsen, de andre voksne og alle barn daglig. 2. Noen barn har ingen form for språk, heller ikke syn, og da er berøring viktig – både på hud, men også læring gjennom å berøre gjenstander. 3. På sanserommet kan Mia Johnsen og de andre barna slappe av med en film, ta en lur eller leke rolig med en av de ansatte i barnehagen. 4. En øyepeketavle med hull i midten gjør at spesialpedagog Jaana Salomonsen kan se hvilket symbol barnet fester blikket på.

Tydelig på barnehagens forpliktelser

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

Den nye rammeplanen er tydelig på hva de ansatte skal gjøre for at barna skal ha det bra i barnehagen.

Vi gjør de ansattes roller tydelige og går fra å si hva de *bør* gjøre til hva *de skal* gjøre for at barna skal trives og utvikle seg. De forskjellige utdanningsgruppene skal ha ulike roller ut fra sin kompetanse, sier kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen. Det gjør det også enklere for foreldre å vite hva de kan forvente og hvilke krav de kan stille til barnehagen, ifølge kunnskapsministeren.

LEKENS Plass VIKTIG

Rammeplanen bygger også videre på den nordiske barnehagetradisjonen. Det betyr ikke at den, ifølge kunnskapsministeren, er statisk og aldri vil utvikle seg.

– Barnehagen er en del av utdanningsløpet, men med en annen pedagogisk arena enn skolen. Barnehagen skal ikke bli en slags miniskole, understreker Isaksen. Han sier lekens plass er viktig i den nye rammeplanen. Målet med den nye rammeplanen er også å styrke barnehagens arbeid med språk, mangfold og å stoppe mobbing og utestengelse.

– Barnehagene skal jobbe mer med barnas språk. De gode barnehagelærerne skal observere barna og sette inn tiltak der de mener det er nødvendig, sier kunnskapsministeren.

FØRINGER FOR TILVENNINGEN

Arbeidet med de yngste barna blir styrket. For første gang kommer det føringer på hvordan barna skal ha det i tilvenningsperioden. Samtidig skal den nye rammeplanen bidra til at de eldste får en god overgang til skolen. I dag har en av fire barnehager ikke rutiner for å sikre dette. Det har vært en lang prosess frem til endelig rammeplan, som gjelder fra høsten 2017. Det kom inn rundt 600 høringsvar og nesten 4000 personer har deltatt på høringskonferanser.

⊕ – Vi gjør de ansattes roller tydelige, sa kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen da han presenterte rammeplanen i Hundsund barnehage i Bærum.

FORNØYDE AKTØRER

Både Utdanningsforbundet, Private barnehagers landsforbund (PBL) og Foreldreutvalget for barnehager (FUB) er fornøyd med den nye rammeplanen.

–Vi er veldig fornøyd med at foreldrerollen, overgangen til skolen og arbeidet med mobbing skal styrkes, og at det er en tydelig rammeplan som sier hva barnehagen *skal* gjøre, sier FUB-leder Marie Skinstad-Jansen. Leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet sier rammeplanen befester den nordiske barnehagetradisjonen, og at norske politikere og departementet har lyttet til profesjonen.

–Rammeplanene fordeler ansvar, og gir profesjonen handlingsrommet den trenger, sier Handal. Han er fornøyd med at leken skal være utgangspunkt for alle fagområder. Handal påpeker at behovet for kompetanse ikke vil bli mindre med den nye rammeplanen. Regjeringen har satt av 400 millioner kroner for å øke andelen barnehagelærere fra 38 til 44 prosent.

– Leses rammeplanen i lys av formålet og samfunnsmandatet til barnehagen blir dette et godt verktøy. Den er tydelig, kort og mer tilgjengelig. Vi håper barnehagene nå setter seg inn i rammeplanen, og at vi på sikt vil få en jevnere kvalitet, sier administrerende direktør Arild M. Olsen i PBL.

⊕ FUB-leder Marie Skinstad-Jansen er veldig fornøyd med at foreldrerollen skal styrkes i den nye rammeplanen.

⊕ – Behovet for kompetanse vil ikke bli mindre med den nye rammeplanen, sier leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet.

NY BOK - NYTT KURS!

I dag er det fortsatt tid – små perler om samspill.

Núria Oliu Moe har skrevet en perle av en bok om samspill og hvorfor samspill er det viktigste for barn. Alt avhenger av hvem den voksne er. Foreldre, barnehageansatte og skolen må forstå sitt ansvar. De må være bevisste på hva samspill med en voksen betyr for barnet, og våge å ta ansvaret. Husk at i dag er det fortsatt tid. Tid til samspill. Boken bestilles i nettbutikken på www.styd.no eller via mail til lene@styd.no
Mer informasjon: **E-post: nuria@oliu.net – www.nuria.no**

LIVSRYTMER

Psykisk helse i barndommen

Årets planleggingsdag for studenter og ansatte i barnehager, barnevern, og helsestasjoner.

Hvor og når?

Oslo 18. august UBC Oslo kl. 09.00–15.00

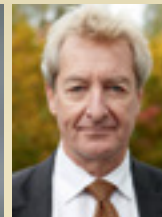
Haugesund 18. september Edda kino kl. 09.00–15.00

Bergen 10. november Thon Hotel Airport kl. 09.00–15.00

Innhold

Kari Killén
Det er allmennmenneskelig å føle

Arne Holte
Barn og unge: De sju psykiske helserettighetene

Line Melvold
Hjerterytme – trøst og tilstedeværelse som medisin mot stress

Det er bevertning hele dagen og deilig lunsj i flotte lokaler. Pris pr. deltaker: 1.200,-

Ta kontakt hvis hele personalgrupper reiser sammen.

Påmelding til line@styd.no innen 01.06 2017.

NB! Vær tidlig ute hvis dere ønsker plass.

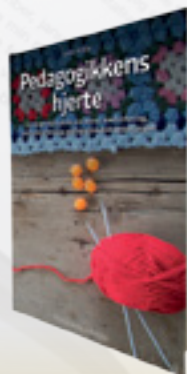
Hjertelig velkommen til en innholdsrik dag!

Lene Holte, nyansatt i STYD kommunikasjon.

Vi i Styd Kommunikasjon ønsker Lene Holte hjertelig velkommen som ansatt hos oss.

Lene er barnehagelærer, fordragsholder og forfatter og vil i tillegg til å holde kurs og drive prosesser i barnehager være markedsansvarlig for firmaet. Hun har skrevet boken *Pedagogikkens hjerte* og vært medforfatter i bøkene *Bli berørt* og *Bli helstøpt*.

Lene holder spennende kurs og inspirerende kurs om psykisk helse, språk, prosjektarbeid og lek.

STYD
KOMMUNIKASJON

FELLESSKAP

FAGLIG INPUT

INSPIRASJON

REFLEKSJON

⊕ Barna lagde færre regler i sin egen lek, men straks de voksne ble involvert slo regelverket inn, som under måltider og samlingsstunder, viser studier. Illustrasjonsfoto: Fotolia.com

FOR MANGE REGLER

TEKST OG FOTO:
Arne Solli
Frilansjournalist
arne19olli@gmail.com

Reglene i barnehagen er mer til for voksne enn barna, mener forsker Lisbeth Ljosdal Skreland. Hun er overrasket over at timeout fremdeles brukes.

Mange barnehager styres av regler som er der mest av gammel vane, og der ingen lenger husker hvorfor regelen ble innført. Ofte bygger reglene på gammeldags og autoritær pedagogikk som barnehagen burde kvitte seg med, sier førstelektor Lisbeth Ljosdal Skreland ved Universitetet i Agder. Hun har skrevet doktorgrad om regler og sedvaner i barnehagen og har intervjuet 13 barnehagelærere og 30 barn fra 3–5 år. Alle

barnehagene hun undersøkte brukte timeout og flytting av urolige barn. Det overrasker forskeren.

SAVNER DISKUSJON

– Ungene jeg intervjuet liker ikke timeout og flytting og mener det er urettferdig. Timeout kom med nanny-programmene på tv. Der ble timeout kalt en god teknikk for å oppdra barn, sier Skreland. Hun savner en diskusjon om hva som gjør en «teknikk» god.

– Vi må være på vakt mot tv-programmer som legitimerer ensidige

praksiser, sier Skreland. Hun sier det ikke er noen grunn til å tro at barn blir mindre urolige av straff. Skrelands erfaring er at barna etterlyser større direkte innflytelse over reglene i barnehagen.

BARN MEDVIRKNING

– Vi må ta barns rett til medvirkning på alvor. Jeg etterlyser også en strategi barna kan få bruke når de synes regler hindrer dem for mye uten noen god grunn, sier hun. Forskeren understreker likevel at det er viktig med sanksjoner for regelbrudd, som ros for riktig

oppførsel og at de blir snakket til når de gjør noe galt. I studien delte hun reglene inn i tre: sikkerhetsregler, inne- og uteregler og regler for samhandling. Hun mener vi trenger noen regler, som sikkerhetsregler og regler for samhandling, som at du ikke skal slå.

– Samhandlingsregler som at alle skal med i leken er en god menneskerett, men reglene kan diskuteres. For det er også en menneskerett å få leke i fred og med den du vil, påpeker forskeren. Studien viser at barna lagde færre regler i sin egen lek, men straks de voksne ble involvert slo regelverket inn, som under måltider og samlingsstunder.

– Mange av reglene i barnehagen er til for å lette hverdagen til de voksne. Jeg vil heie på de barnehagelærerne som i kraft av sin egen kompetanse og kunnskap yter motstand mot unødvendige regler, sier Skreland.

⬆ Lisbeth Ljosdal Skreland mener timeout og flytting av barn er gammel dags pedagogikk og etterlyser en debatt om regler og barnehagens innhold. Foto: UiA

LETTER EGEN HVERDAG

– Det er en viktig debatt Lisbeth Ljosdal Skreland tar initiativet til, sier barnehagelærer og fagbokforfatter Kathrine Mathilde Fagereng i Hogsnes barnehage i Vestfold.

Fagereng er enig i at man som pedagog i barnehagen bør stoppe opp

⬆ – De ansatte innfører regler for å gjøre sin egen hverdag lettere, mener barnehagelærer Kathrine Mathilde Fagereng, som ønsker regeldebatten velkommen.

og tenke gjennom hvorfor regel finnes, og hvem de er til for, og hvilket læringsutbytte en regel skal gi barna.

– De ansatte innfører regler for å gjøre sin egen hverdag lettere. Samtidig bryter vi våre egne regler, uten å tenke over hvordan dette påvirker barna, sier Fagereng.

Nå er det over

3700

... som liker **FØRSTE STEG** på Facebook.

Her får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet.

Bli med og følg oss du også!
facebook.com/forstesteg

D

BARN & SPRÅK

Nettkurs for ansatte i barnehage.

Bli bedre i stand til å avdekke risiko for språkvansker og sette inn tiltak i barnehage.
Kurset er 100 % nettbasert og består av 10 leksjoner. Kursstart: 15. november.

www.dysleksinorge.no/nettkurs

Tlf. 22 47 44 50

D

**DYSLEKSI
NORGE**

– Trenger gode lekere

Barnehagen trenger gode lekere, og vi må ikke være så redde for å delta i leken, mener høyskolelektor Kristin Danielsen Wolf.

For å ivareta leken og den nordiske barnehage-tradisjonen trengs det mer kunnskap om lek, sier høyskolelektor Kristin Danielsen Wolf ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA). Hun deltok på et kurs om *Medvirkning til barns spontane lek* i regi av Utdanningsforbundet.

– Lek er en væremåte og uttrykksform som vi må løfte frem og ikke være så redde for å delta i, sier høyskolelektoren.

FIRE FORMER FOR KUNNSKAP

For det første er det viktig å ha kunnskap om *ulike former for lek*; hvordan lek tar form som for eksempel rollelek, sosial kroppslig lek eller byggelek. For det andre er det viktig å ha kunnskap om lekens *innhold*.

– Når barna forteller meg at de leker Labyrinten, så må jeg se på NRK super for å finne ut av hva det er, dersom jeg ikke har sett programmet, sier Wolf. Kunnskap om *samspill i lek* er viktig å vite noe om, i tillegg til *personalets lekekompetanse*. Du må vite når du bør gå inn i leken, eller ikke. I Wolfs sin studie om de ansattes medvirkning til barns spontane lek forteller en ansatt at hun i stedet for å hjelpe jenta som står utenfor inn i en eksisterende lek, så finner hun på noe enda artigere å leke med jenta. Ofte vil de andre barna heller være med i den nye leken, og på den måten får jenta delta sammen med de andre likevel.

– Man må være genuint leken for å fremme lek, sier Wolf.

AKTIVE VOKSNE

Høyskolelektoren er opptatt av at det må ryddes plass til den spontane leken. Hun mener leketid må fredes, og at frilek ikke bare skal skje i mellomrommene på dagsplanen.

– Men dersom vi ser barn leke og kommer inn med en hensikt om at barna skal telle pinner for å sniklære dem tall, blir vi gjennomskuet av barna, sier Wolf. Selv om barna får leke fritt, er høyskolelektoren opptatt av at de ansatte må være aktive for det.

– Vi må ikke tenke at vi har fri og kan gjøre andre ting når barn har frilek. Vi må følge med, sier Wolf.

I studien av små barns lekende uttrykk og samspill oppdaget Wolf at bare 2 av de 13 barnegruppene, der hun gjorde feltarbeidet sitt, har utkleddningsutstyr.

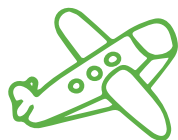
– Å ha lekemateriell hvor barn kan forestille seg, og som kan brukes til flere ting er viktig for barn. Man kan begrense og hemme fantasien og kreativiteten ved bare å tilby leketøy som kan brukes på en måte, sier Wolf. Hun viser til at det kan se ut som den nye rammeplanen stiller enda større krav enn før til at de ansatte skal ivareta barnas behov for lek og bidrag til lek.

– Lekens plass er viktig i den nye rammeplanen, sier kunnskapsministere Torbjørn Røe Isaksen til Første steg.

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

① – Leken er her og nå, i øyeblikket og gir barn frihet. Barnehageansatte skal både bekrefte, berike og beskytte leken, mener høyskolelektor Kristin Danielsen Wolf.

TEKST OG FOTO:
Arne Solli / Scribeo
Frilansjournalist
arne19olli@gmail.com

SUKSESS MED LEKERESSURS

Barna elsker dem og de er til stor nytte: Ungdomsskolegutter som lekeressurs i barnehagen er en suksess.

⬆ Anita Kval Lohnsveen (t.v.) i Jørstadmoen og Jennie Furulund i Lundgaardsløkka barnehager har gode erfaringer med å ha ungdomsskolegutter som lekeressurs. *Fotomontasje.*

M

ålet er naturligvis å rekruttere menn til barnehagen. Det vil være lettere å rekruttere menn som allerede har kjennskap til livet i barnehagen, for eksempel fra ungdomsskolen, sier styrer Jennie Furulund i Lundgaardsløkka barnehage på Lillehammer. Det er trolig hun som hadde den første ideen til lekeressurs, som startet i 2009.

Hun innledet et samarbeid med nærmeste ungdomsskole, Smestad, for å invitere gutter til å arbeide i barnehagen, det vil si først og fremst for å leke med barna. Furulund lagde stillingen «lekeressurs», som nå trygt kan kalles en suksess.

SER OPP TIL GUTTENE

Det begynte med at hun fikk se en utlysning fra Fylkesmannen i Oppland, som lovet penger til et prosjekt som innebar samarbeid mellom barne-

hagen og ungdomsskolen. Hun søkte penger og fikk det. Mer enn 50 søknader fra gutter ved Smestad ungdomsskole kom inn.

– Det tok litt av, sier hun.

Det er fortsatt penger fra Fylkesmannen som finansierer lekeressursprosjektet, men nå går pengene til Lillehammer kommune, som gir dem videre til barnehagene.

– Barna ser opp til disse guttene, og de får ofte et nært forhold til barna. Disse relasjonene gjør det lettere for guttene å tenke seg en framtidig jobb i barnehagen, sier Furulund.

FØRSTE JOBB

Anita Kval Lohnsveen er styrer i Jørstadmoen barnehage, som også er med i lekeressurstiltaket.

– Hos oss arbeidet det to gutter to ettermiddager hver uke i fire uker i totalt 16 timer. Guttene valgte dager som passet dem best i forhold til fritidsaktiviteter, sier Lohnsveen.

Våren 2017 skal 15 gutter ha etter-

⬆ Vigdis Mathisen Olsvik (f.v.), Nina Johannesen og Tonje Lauritzen forsker på lekeressurs. *Fotomontasje.*

1. Martin Brevik synes det var en fin opplevelse å være lekeressurs i Lundgaardsløkka barnehage. – Det var spesielt fint å lære å jobbe med barn, sier han. 2. Daniel Viker Jevnesveen sier det å være lekeressurs var helt annerledes enn han hadde trodd. – Ikke noe bleieskifting, sier han.

middagsjobb i barnehagen. Guttene jobber også i vinterferien og sommerferien.

– Guttene synes det er flott med en betalt jobb også, for de fleste er det den første kontakten med yrkeslivet, sier Lohnsveen.

– Dessuten får de leke; det å være ung i dag innebærer gjerne at det ikke er tillatt å leke, men i barnehagen får de det. I tillegg er jeg imponert over hvor reflekterte disse 14- til 16-åringene ofte viser seg å være, sier hun.

– Jeg ble lekeressurs fordi det hørtes morsomt ut, og det var litt penger å tjene. Jeg likte det veldig godt, og det var helt annerledes enn hva jeg hadde trodd. Ikke noe bleieskifting, for eksempel, sier Daniel Viker Jevnesveen som var lekeressurs i Lundgaardsløkka barnehage. Martin Brevik synes også det var en fin opplevelse å være lekeressurs.

– Det var min første jobb og spesielt fint å jobbe med barn, sier han.

FORSKNINGSPROSJEKT

Lekeressurs er også blitt et forsknings- og utviklingsprosjekt, med mål å kunne forbedre og videreutvikle lekeressurstiltaket i samarbeid med barnehagene.

– Det er satt av 2,5 millioner kroner fram mot 2018, sier forsker og sosiolog Tonje Lauritzen ved Østlandsforskning.

– En rapport fra forprosjektet foreligger alt, opplyser rådgiver Nina Johannesen ved Likestillingscenteret.

Ifølge forsker og sosiolog Vigdis Mathisen Olsvik ved Østlandsforskning opplever guttene det nesten utelukkende positivt, og ikke minst lærerikt, å være lekeressurs. Flere kan tenke seg å være lekeressurs igjen, og noen kunne kanskje tenke seg å arbeide i barnehagen som voksne, ifølge rapporten.

På spørsmål om hvorfor det er viktig med menn i barnehagen, svarte én av guttene i studien:

– Menn tenker litt annerledes enn

kvinner. Menn leker mer fysisk, og kvinner tenker mer på hvordan barna har det, og viser omsorg. Ja, de er gode på forskjellige måter.

NESTEN HELE LANDET

Siden starten har lekeressurs nå slått rot i samtlige fylker unntatt tre. Forskerne er glade for det.

– Det er for tidlig å si hvorvidt lekeressursprosjektet vil føre til at flere menn faktisk vil finne seg en arbeidsplass i barnehagen, sier Lauritzen.

Og som Furulund sier:

– Vi snakker om gutter i ungdomsskolen. Det hele må være basert på frivillighet. Å begynne å pålegge guttene å arbeide i barnehagen, vil ikke fungere.

-JEG TRODDE DET Å JOBBE I BARNEHAGE BARE VAR Å PASSE BARN

TEKST:

David Hettasch (15 år)
Har jobbet som lekeressurs
i Østersund barnehage i
Fet kommune.

☞ – Jeg oppdaget at jeg måtte være sterk, kjapp i oppfatningen og ha respekt for barna, skriver 15-åringen David om tiden som lekeressurs i barnehagen.

Illustrasjon: Mari Pünther

Realiteten ble en helt annen.

Da jeg fikk jobben i barnehagen hadde jeg blandede følelser. Jeg var ikke sikker på om pengene jeg fikk var verdt det jeg gjorde. Jeg trodde at det å jobbe i barnehage bare var å passe på barn. Men realiteten ble en helt annen.

Å jobbe i barnehage krevde overraskende mye. Du må være ganske fysisk sterk. En dag i barnehagen løftet jeg barna opp og ned av et tre i hvert fall 50 ganger. Og de ville leke har'n. De ville leke har'n hele tida, og de barna var spreke. Kommunikative egenskaper er også veldig viktig. Det har ikke gått en eneste dag i barnehagen uten at jeg har sett et barn gråte for seg selv. Og når et barn hulker og gråter er det vanskelig å forstå hva i all verden som er galt. Da må du være

kjapp i oppfatningen og finne ut hva som er gærent. Du må også ha massevis av respekt for barna. Du jobber for barna, og de gjør hva de vil.

ROE UTEN Å BLI SINT

I barnehagen hadde jeg ansvar (sammen med noen andre kolleger) for rundt 14 4–5-åringene. Selvfølgelig ble de litt irriterende iblant. Men da er selvkontroll viktig. Du må kunne takle alle former for situasjoner og du må passe på at du får roet barna uten at du blir sint. En viktig ting er aldri å straffe dårlig oppførsel. Du må alltid fremme god oppførsel. Det er mye mer effektivt! Hvis du fremmer god oppførsel, vil den som gjorde noe bra fortsette å gjøre gode ting. Og så vil de barna som hadde dårlig oppførsel merke at den som gjorde det motsatte vil få masse ros og belønning. Hvis noen gjør noe galt, må du tenke på at de er bare 4–5 år gamle. De er fryktelig umodne. Barna har ikke peiling på om det å snike i køen er bra eller dårlig. Deres

sosiale ferdigheter er ikke så utviklet. Kjefter du på dette barnet, kjefter du kanskje på barnet for noe barnet ikke engang visste var galt. Det gjør veldig vondt og må unngås.

LUKTEN AV EGEN BARNDOM

Tida i barnehagen fikk meg til å mimre tilbake til egen barnehagetid. Den gangen da jeg var liten og støvelen min falt av. En voksen kom og hjalp meg, og jeg lurte alltid på hvorfor den voksne alltid holder så godt fast i meg, og hvorfor skoen blir såpass hardt dyttet på plass. Nå som jeg selv jobber i barnehage, legger jeg merke til at hvis du ikke holder godt fast i barnet og dytter på støvelen, får du den aldri på. Jeg ryddet også opp leker ute. Da jeg gikk inn i lekeskuret, merket jeg lukten av sand, vann og gjørme. En lukt jeg ikke hadde kjent siden jeg selv ryddet opp leker i Rianmyra barnehage da jeg var 5 år. Det var veldig fascinerende å kjenne igjen denne følelsen.

TRYGT Å STARTE SOM ETTÅRING

TEKST OG FOTO:
Arne Solli / Scribeo
Frlansjournalist
arne19olli@gmail.com

Ettåringer blir ikke mer aggressive av å være i barnehagen, viser en stor studie fra Atferdssenteret.

Det er ikke sant at ettåringer tar skade av å være i barnehagen, uttaler forskergruppen som står bak Atferdssenterets store studie *Barns sosiale utvikling*.

– Studiens formål er mer enn å undersøke om ettåringer trygt kan begynne i barnehage. Den skal også gi oss kunnskap slik at vi kan bedre barns oppvekst og forebygge atferdsvansker, sier Henrik Daae Zachrisson, en av forskerne i studien. Atferdssenteret er en del av Universitetet i Oslo.

Ett resultat av studien, publisert i tidsskriftet *Psychological Science*, er at man etter Zachrissons mening har vist at barnehageopphold for så små barn ikke gjør barn mer aggressive.

OPPMERKSOMHET I USA

– Dette er blitt diskutert siden slutten av 1970-tallet, da barnehager ble vanlige. Påstandene oppstår først og fremst i USA, men også i Norge, sier Zachrisson, som sier bekymringene sjelden kommer fra barnehagelærerne, men heller fra barnepsykologene.

Norsk forskning om barnehagens betydning får internasjonal oppmerksomhet. Da Zachrisson og kollegaen Eric Dearing fikk publisert en artikkel

i tidsskriftet *Child Development* hvor de viser at barn ikke blir mer utagerende selv om de tilbringer lange dager i barnehagen, førte det til en artikkel i *New York Times*. Der skrev journalisten at amerikanske mødre ikke lenger trengte å ha dårlig samvittighet for å ha plassert barnet i barnehagen, når de er på jobb.

SAVNET NORSK FORSKNING

Studien *Barns sosiale utvikling* er ledet av professor Terje Ogden. Han så behovet for å studere norske barn, fordi mesteparten av kunnskapen vi har om barns utvikling kommer fra USA.

Fra 2006 har forskerne fulgt over 1100 barn fra spedbarns- til skolealder. De har samlet informasjon om blant annet utvikling av aggresjon og sosial kompetanse, men også om forhold i familien, barnehagen og skolen.

I studien av barnehagestart valgte forskerne å se på aggresjon, fordi aggresjon som konsekvens av tidlig barnehagestart har hatt stort fokus i en rekke år. Studien pågår fortsatt.

Hvis det skulle vise seg at aggresjon skulle bli en konsekvens av tidlig barnehagestart i andre land enn Norge vil studien, etter Zachrissons mening, innebære at ett års foreldrepermisjon

etterfulgt av start i en god barnehage, kan bidra til å hindre en slik uønsket utvikling.

SKEPTISK GREVE

– Det er bra at forskning viser at barnehage ikke er skadelig for små barn, men jeg stiller spørsmål ved undersøkelsens vektlegging av aggresjon, sier Anne Greve, førsteamanuensis ved Høgskolen i Oslo og Akershus.

– Det at små barn viser motstand, er en demokratisk rettighet. Selvregulering må ikke gå på bekostning av barns rett til å reagere på urettferdig behandling, sier hun.

👉 Les mer om studien på www.barnssosialeutvikling.no

👉 Forsker Henrik Daae Zachrisson, ved Atferdssenteret og professor ved Center for Educational Measurement ved Universitetet i Oslo.

– Jeg var et tenkende barn, stille og tilbakeholden. De andre barna hadde noe mellom seg som jeg ikke klarte å være en del av. Jeg hadde lyst til å være et annet sted. Men jeg hadde et rikt indre liv, forteller Margreth Olin.

SLUTTET SOM FEMÅRING

Margreth Olin likte seg ikke i barnehagen. Derfor bestemte 5-åringen seg for å slutte. Hun sørget selv for et annet sted å være.

TEKST OG FOTO:
Bente Bolstad
Frilansjournalist
bente.bolstad@gmail.com

Filmskaper Margreth Olin er kjent for sine dokumentarfilmer. Sist ute er filmen *Barndom*, der hun følger

barnehagebarn i et helt år.

Fra Margreth var tre til hun var fem år gikk hun i Ringstad barnehage på Stranda på Sunnmøre. Hun følte seg

ensom i barnehagen, og hun var redd for de store guttene.

– Jeg hadde større glede av å være sammen med voksne. Livet ga mening når jeg var omgitt av folk jeg var trygg på, sier hun.

BESTEVENN

Den dagen hun datt av huska og fikk den i bakhodet, var det nok. Hun bestemte seg for å slutte i barnehagen. Hun likte seg ikke der. Ikke i det hele tatt. Margreth var et forsiktig barn. I barnehagen ble det for mange unger og for utrygt.

Da de andre barna gikk inn for å spise, gjemte Margreth seg. Hun løp ned til Grand kafé i Stranda sentrum. Kaféen ble drevet av hennes beste venninne i verden, Emma, 70 år og barnløs.

– Jeg spurte Emma om jeg kunne få være hos henne, mens foreldrene mine var på jobb.

Emma var en travel forretningskvinne, med 80 fabrikkarbeidere til middag hver dag, i tillegg til barnedåper, bryllup og begravelser.

Begge foreldrene til Margreth jobba på Stranda handelslag, som lå i etasjen under Grand. I tredje etasje

LIVET GA MENING NÅR JEG VAR OMGITT AV FOLK JEG VAR TRYGG PÅ

bodde familien hennes i den ene leiligheten, i den andre bodde Emma.

LIVET PÅ KAFEEN

Emma svarte ja.

– Da gikk jeg opp og stilte meg foran mora mi og sa at jeg hadde slutta i barnehagen og at jeg skulle være hos Emma, forteller Margreth.

Det travle livet på Grand passa godt for Margreth, som syntes det var fint å være med å gjøre det Emma gjorde. Etter hvert gikk Emma over i pensjonisttilværelsen, men først fikk Margreth prøve å være Strandas yngste kafédame.

– Det jeg likte, var at vi gjorde alt på ordentlig. Jeg tenker på lek som barns arbeid, eller barns måte å være i verden på. Når Emma vaska, ville jeg også vaske, og så fikk jeg en klut. Jeg vaska ikke for at det skulle bli reint, jeg vaska for å være påkobla energien til Emma. Når Emma bakte, fikk jeg lov å forme rosene som skulle på marsipankaka.

EN ANNERLEDES BARNDOM

På Stranda kafé gikk Margreth mellom kafébordene og fikk høre mye rart. Hun forsto ikke alt, men hun ble kjent med folk som whisky-Per, som ofte kom rett fra fyllerresten til Emmas kafé.

De forskjellige menneskene hun møtte på Grand festet seg i hukommelsen. Da hun begynte på skolen og skulle skrive stil, dukket figurene fra kafeen opp i stilene. Margreth tror selv at tida på Grand bidro til at hun har blitt en historieforteller, med film som medium.

Å FÅ LOV Å DELTA

Barnehagen der filmen *Barndom* er tatt opp, ser også på leken som barnets arbeid. Margreth mener barn trenger mer enn lek. De trenger å se voksne mennesker i hverdagslige aktiviteter. I denne barnehagen er en av de ansatte kokk med bakgrunn fra restaurant. Når han kommer på jobb om morgenen starter han med middagen. God lukt brer seg, og ungene stimler til og hjelper.

En av de andre ansatte er flink i håndarbeid, og barna får sitte på fanget og følge med. De hugger ved. De voksne viser barna at de kan noe.

De ansatte er på jobb i sju timer. De er sammen med barna hele tida, og spiser sammen med dem.

GJEMTE SEG I KJELE

Hos Emma fikk Margreth delta i arbeidet. I kjøkkenet fantes det en diger rød kaffeboks, like høy som Margreth. Hun fikk i oppgave å klippe opp kaffeposer og helle opp i den store boksen. Hun og Emma spiste sammen.

– Jeg var et småspist barn. Men med Emmas nybakte brød og den gode tryggheten, kunne jeg lange i meg femseks brødskiver.

På kjøkkenet var det noen kjempestore kjeler. Det var Margreths glede å gjemme seg i en av dem når foreldrene kom for å hente henne.

KOM IKKE INN I MILJØET

– *Har du konkrete minner fra barnehagen?*

– Jeg husker jeg ble levert i barnehagen. Jeg husker at jeg satt på fanget til mamma og ikke ville slippe henne.

Da var jeg kanskje bare tre år. De andre barna hadde noe mellom seg som jeg ikke klarte å være en del av. Jeg hadde lyst til å være et annet sted. Barn kan ha noe ved seg som de voksne ikke ser. Jeg var et tenkende barn. Jeg var ikke flink i idrett, og jeg var stille og tilbakeholden. Men jeg hadde et rikt indre liv.

– *Er du det samme mennesket i dag som barnet Margreth var?*

– Kjernen er den samme. Men livet har gitt meg noen nådeløse erfaringer de siste åra. Mannen min fikk massivt hjerneslag i 2015. På en måte var det da jeg ble voksen. Noe lukket seg i meg.

Å BLI MAMMA

Margreths egne barn har gått i barnehage, den eldste fra fire og et halvt år, den yngste fra hun var tre. Det var gode opplevelser. Men hun kunne ikke tenke seg å sende barn under tre år i barnehagen. Hun var bare 21 år da Maria ble født.

– Det er den dypeste opplevelsen i hele mitt liv. Hun var jo et helt menneske, fra starten. Jeg skjønnte at min oppgave ikke var å oppdra henne, men å legge alt til rette for at hun kunne få bli den hun er ment å være. Filmen *Barndom* er mest av alt inspirert av det å få Maria, sier Margreth Olin.

MARGRETH OLIN

- 47 år
- Filmskaper
- Kjent for en rekke dokumentarfilmer: *Kroppen min*, *Onkel Reidar* (han hadde Downs syndrom), *Dei mjuke hendene* (eldreomsorg), *Ungdommens råskap*, *De andre* (unge asylsøkere), *Mannen fra Snåsa*.
- Aktuell med filmen *Barndom*

Sansekasser

De er vakre å se på, gir vellyd for øret og gir huden gode opplevelser, men det beste av alt: Sansekasser er uimotstøelige for fantasifulle lekere.

DE BESTE lekerommene for barna byr på multisensoriske muligheter. Da er sansekasser ved bordet midt i blinken. I barnehagens rom dominerer ofte bordene og kan stå i veien for lek. Med sansekasser gjør du bordet til enda et sted der fri fantasi får spillerom. På den måten utvider dere lekearealet betraktelig. Rundt en slik kan det være plass til en til tre barn. De sitter med hendene oppi og kjenner, studerer og lager fortellinger med innholdet. Barna må i starten øve på at innholdet hører til i kassen, men det tar de fort.

TEKST OG FOTO:**Trude Anette Brendeland**

Barnehagelærer, holder inspirasjonskurs, skriver artikler og bøker som fantasifantasten.no. Jobber i «Eventyrhuset lekeverksted» i samarbeid med Fantoft gård student-barnehage, Bergen. Hun gir deg inspirerende tips i hvert nummer av Første steg. trudebrende@hotmail.com

INNHOLEDET i sansekassene består av et grunnmateriale det er deilig å la fingrene gli gjennom. Det kan være ris, linser, akvariegrus, eller burstrø som du kjøper i dyrebutikker. I tillegg kan du tilføre materialer som barna kan lage en fantasiverden med.

MATERIELLET i sansekassene kan oppbevares i mindre beholdere i hylla når de ikke lekes med. Da slipper dere oppbevare så mange store kasser fulle av innhold. Det er lurt å ta et bilde, laminere og merke beholderne slik at barna tydelig ser hva som er i. Når innholdet skal utforskes, heller du innholdet i en lav og bred kasse som står på bordet.

HOLDER DU DEG til et tema er det lettere å komme på hva du kan ha i sansekassene. Livet i havet, årstidene, eventyr og ulike farger er eksempler på tema. Jobber du med prosjektarbeid kan sansekassen passe til temaet. Med hendene i en sansekasse skjer bokstavelig talt lek og håndgripelig læring samtidig.

EKSTRATIPSET

Sansekasser for de yngste

SANSEKASSER FOR de yngste kan stå på golvet. For at innholdet skal gi andre inntrykk enn leketøy, kan du finne mer utradisjonelt materiale med andre egenskaper. Det kan være gardinringer, tomme bokser, kjøkkenredskaper, rør og kongler. Varierer du innholdet i sansekassen tilfører du dynamikk i lekerommet, slik at hver dag gir nye, gode inntrykk.

HIMMELSKE TURDAGER

TEKST:
Stian Moan Folde
Frilansjournalist, Trondheim
stian@foldemedia.no

FOTO:
Leikny Havik Skjærseth
Fotograf, Trondheim
leikny.skjaerseth@gmail.com

I denne barnehagen sover 2-åringene i sovepose under åpen himmel når de er på tur i parken, fjæra eller skogen året rundt. Det gir fornøyde barn, bedre turer og sjokkerte turister.

skal vi på tur? spør en oppglødd toåring. – Ehm, ikke i dag, din gruppe skal på tur i morgen, det blir moro! svarer personalet.

– Ja, men, jeg VIL sove i sovepose. I dag!

SLIPPER TRØTTE BARN

Som toåring er flest er barna i Solbakken barnehage i Trondheim avhengige av duppen sin på formiddagen. De fleste foreldre og barnehageansatte kjenner seg igjen i logistikkutfordringene når de skal ut på tur uten vogn: Enten må turen avsluttes i rett tid slik at barna får sove i vogna si, eller så må de drasse med seg slitne, trøtte og sure unger tilbake etter endt tur.

– Skulle vi gjennomført turer uten soving der vi er, så måtte vi ha returnert til barnehagen rett etter lunsj. Turen ned fra turplassen hadde vært preget av trøtte barn, og kvaliteten på turopplev-

“

VI HAR BRUKT FJELLVETTREGEL NR. 8: «DET ER INGEN SKAM Å SNU» TO GANGER PÅ TI ÅR.

elsen hadde blitt dårligere. Når barna sover ute på turplassen kan de fortsette leken når de våkner uthvilte, sier Vegar Bones, pedagogisk leder for 2-åringene i Solbakken barnehage.

Barna sover utendørs der de er, uansett hvor det måtte være; i en park i byen, i fjæra, eller i skogen. De sover under åpen himmel året rundt, og kun det kaldeste eller våteste vær får ungene til å trekke inn i en lavvo. Barnas foreldre synes at det går over all forventning å få barna deres til å sove i pose.

FORNØYDE FORELDRE

– Lykke til med å få Emily til å sove et annet sted enn i vogna si, var det første jeg tenkte. Det har vist seg å gå over all forventning, sier Christina Kildal. Arne Jørgen Kjøsnes forteller at datteren Solveig prater om soveposen hele tiden, og elsker å ligge på rekke og rad og sove sammen med vennene sine. Ole Andreas Alsos forteller at datteren Ingrid opplever en enorm turglede. Hun vil

ikke være med pappa på tur lenger, det er kun Tore som gjelder. De tror at når det er kaldt og surt ute, er det utenkelig for de fleste voksne å sove ute.

– Slik er det ikke for barna våre, sier Alsos.

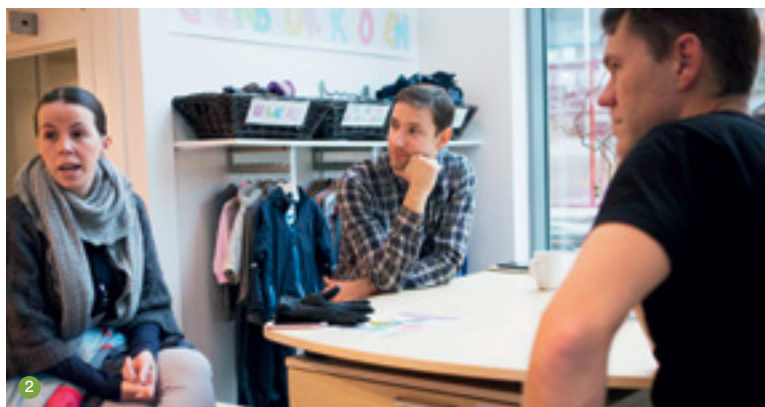
SNUR ALDRI

Ved grinda ut mot parkeringsplassen står barnehagelærer, Tore Næss, med en gigantisk ryggsekk. Full av soveposer. Kraftige vindkast og tunge skyer har hele morgenen varslet om en våt dag. Nå åpner himmelen seg og regnet bølter ned. Næss er primus motor bak soveposeordningen, og ungene strømmer mot porten.

– Mange foreldre synes først at toåringen deres er for ung til lange turer og soving ute i sovepose. Det er ikke tilfelle, de er veldig klare for det, sier Næss

Åtte unger er med på tur samtidig, to dager i uken. I dag, på grunn av været, for dårligere vær får vi knapt, skal de til lavvoplassen. Et stykke unna barnehagen har de en egen naturlekeplass og

1. Barna sover i soveposene overalt, også i parker der sjokkerte turister går forbi. 2. – Vi synes det er fint at barna går tur og sover ute to ganger i uka. Vi tror ikke mange andre barnehager har det slik, sier foreldrene Christina Kildal (f.v.), Ole Andreas Alsos, og Arne Jørgen Kjøsnes. 3. Langs turen mot lavvoplassen høres ingen klaging blant barna. Når de sklir og faller, hjelper de hverandre opp igjen.

lavvo i skogen. Naturlekeklassen er laget av ansatte og studenter ved barnehagen.

Barnehagen er ute på tur fra 9 til 14, og Tore Næss blir stadig overrasket over hvor langt de minste kan gå. Barna trasker opp en gjørmete sti, sklir litt, men er like blide.

– Vi har brukt fjellvettregel nummer åtte; «det er ingen skam å snu», to ganger på ti år, gliser Næss.

OPPLEVER MESTRING

Vel fremme ved lavvoplassen turner ungene rundt i klatrestativ og husker. De ruller frydefulle ned gressbakkene, fulle av gjørme, uten å klage over regnet som faller mot bakken.

– Ungene er stolte og glade når de er ute på tur. De føler en høy grad av mestring, og det er viktig for barn, sier Næss.

Næss er utdannet ved Dronning Mauds Minne Høgskole i Trondheim, med fordypning i utefag.

Han er selv et utpreget friluftsmenneske, og forsøker å overføre dette til barna. Hans glede over å være utendørs smitter.

– Her i barnehagen har vi en «gjør det selv»-mentalitet. Vi skaper vår egen lekeplass, soveplass, og trivsel. Vi ser ikke helt vitsen med å dra på tur til skogkanten for så å snu igjen. Derfor sover vi ute, sier han.

SJOKKERTE TURISTER

Sultne og slitne trekker klissvåte barn inn under lavvoduken. Tålmodige og rolige, men glade. Ingen sutrer, ingen gråter. De sitter på benkene og hiver ned brøds kive etter brøds kive. Næss har dandert soveposene utover det harde jordgulvet. Når de er ferdige med å spise, blir de avkledd våte klær, får ny bleie, og kryper opp i posen. Frostrøyken siver ut av barnas munn, og tunge regndråper faller på lavvoduken. Ingen protesterer. Barnehageassistent Jane Lillemark synger om trollmor, og barna faller i søvn.

4. Brødskrive og knekkebrød med leverpostei eller kremost er godt og mettende. Barna spiser raskt og mye, før de hopper i posen. 5. To minutter er all tiden som trengs for Tore Næss å gjøre klart for soving. 6. Solbakken barnehage er et eksempel på at det er mulig å være mye på tur med de minste barna, mener barnehageassistent Jane Lillemark.

– Barna er godt vant med å sove ute. Når vi sover i parkene i sentrum går sjokkerte turister forbi. Dette er tydeligvis ikke dagligdags i Japan, smiler Næss.

FILOSOFI OG UNDRING

Vegar Bones, pedagogisk leder for 2-åringene, sier at de har spurt seg selv hva som er best for barna. Han mener at turdager med mye stress, der man må raskt tilbake for å sove, har dårlig kvalitet.

– Årsaken til at vi driver med dette, er at vi har en utvidet friluftspolprofil. Dette skaper bedre turopplevelse, mer samhold i gruppa, og koster lite penger, sier Bones. De undrer seg mye på tur. Sammen ligger de og ser på himmelen, skyene, trærne, og filosoferer. Mestring er et nøkkelord. På tur lærer barna å håndtere forskjellige underlag. Relasjonen mellom barn og voksne blir bedre, og det blir mer nærhet, ifølge Bones.

De ansatte i barnehagen sitter sammen med barna til de sovner. Det gir, ifølge Vegar Bones, en bedre og nærmere relasjon til barna.

1. Når barna er ferdige med å spise, blir de avkledd våte klær, får ny bleie, og kryper opp i posen- og sovner til vuggesangen om Trollmor.
2. Vegar Bones, pedagogisk leder for toåringene, er veldig glad for at soveposeprosjektet går bra. Kontrasten er stor til barna som sover i barnevogn bak ham, de dagene de ikke er på tur.

TURTIPS

- Følg gjeldende retningslinjer ved soving ute; ingen barn skal sove ute når det er under ti minusgrader.
- Bruk lette og kompakte soveposer med kunstfiber og liggeunderlag.
- Bruk aldri voksiposer på tur.
- Bruk så stor sekk som mulig.
- Ikke bruk telt. Det tar mye tid, og voksne blir bundet opp i stedet for å være sammen med barna.
- Ha med presenning og fjellduk. Sistnevnte brukes for ekstra varme i tilfelle et barn fryser, i førstehjelpssituasjoner, og til frosne voksne.
- Organiser godt, og start rolig.
- La barna gå og bli varme. Tilrettelegg lek slik at de ikke blir kalde.
- Maten bør ikke være avansert, det binder opp voksne. Brødskiver og knekkebrød er enkelt og mettende, og barna blir ikke kalde før de skal i posen.
- En ansatt i barnehagen med kompetanse i friluftsliv er en fordel, men ikke et krav.
- Bruk egen minibuss eller rutebuss.

“

SAMMEN LIGGER DE OG SER PÅ HIMMELEN, SKYENE, TRÆRNE OG FILOSOFERER.

Bones sier at foreldre er forskjellige. Noen jubler over tiltaket fra dag én, mens andre er skeptiske. Får de barna til å sove? Blir søvnkvaliteten god nok?

– Det har vi bevist med god gjennomføring. Samtlige skeptiske foreldre endrer mening når de ser turgleden hos barna, og at de får sove godt. Foreldrene sier at de selv blir inspirerte til å drive mer med friluftsliv sammen med barna sine, sier Bones.

TEKST:

Monica Dybing

Førskolelærer, spesialpedagog og coach.
Foredragsholder og COS-instruktør for blant annet barnehager, skoler og foreldre.
monica@monicadybing.no

VÆR SAMMEN MED BARN I FØLELSENE

Barn som opplever voksne som setter ord på og er sammen med dem i følelsene lykkes bedre, blir mer empatiske og får bedre psykisk helse.

i kjenner det langt inn i sjelen når et barn gråter. Derfor prøver vi å få barnet til å slutte. Mange tror dessverre

at avledning er en effektiv og god metode. De fleste har selv blitt avledet som barn, og det er naturlig for oss å videreføre de strategiene vi har lært.

Ved avledning får vi barnet over på noe annet, og er vi heldige lykkes vi med å få barnet til å slutte å gråte. Etter 23 år i barnehage har jeg lært og erfart at det å være sammen med barn i følelsene er et langt bedre alternativ.

FØLER SEG AVVIST

Forskning har vist at det å prøve å få barnet til å slutte å føle det det føler, ved for eksempel avledning, fører til at barnet føler seg avvist og opplever at det er feil å føle det det føler.

Det er mer hensiktsmessig å være sammen med barnet i følelsene. Barn som opplever voksne som setter ord på og er sammen med dem i følelser, lærer bedre å sette ord på egne følelser og klarer lettere å gjenkjenne dem hos andre. De klarer seg bedre på skolen og i arbeidslivet, og lykkes bedre med å skape varige vennskaps- og kjæresteforhold. De blir mer empatiske og får en bedre psykisk helse.

SLIK KAN DU GJØRE DET

Ett typisk eksempel på avledning i barnehagen er dette:

Stine (3) gråter sårt når mor skal gå. Mor prøver å få henne til å slutte ved å avlede og dirigere henne bort fra følelsen. Hun sier: «Vet du hva Stine? I dag fyller Nils året og dere skal ha selskap i barnehagen. Det blir vel gøy? Når jeg kommer og henter deg skal vi til farmor å spise pannekaker. Det blir vel kjekt? Nå skal Tore passe på deg. Mor går og Stine gråter.

Tore tar imot og fortsetter der mor slapp: «Hva har du lyst å gjøre? Vil du leke med dukkene sammen med Nina, eller vil du bake boller?» Stine fortsetter å gråte selv om Tore kommer med nye spennende tilbud.

Hvordan kan mor og Tore være sammen med Stine?

Når mor leverer sier hun: «Uff da Stine! Du blir visst veldig lei deg når jeg skal gå. Du vil aller helst være sammen med meg. Jeg vil også helst være sammen med deg. Men mor må på jobb. Tore skal passe på deg til jeg kommer og henter deg etter fruktmåltidet». Tore tar imot

og sier: «Du ble jammen lei deg når mor gikk. Jeg skal passe på deg. Kom skal du få sitte litt på fanget mitt». Stine gråter og Tore fortsetter å sette ord på følelsene til hun har roet seg.

BARNET GRÅTER MER

Barn som ikke er vant med å bli møtt på følelsene, vil ofte reagere med å gråte enda mer når de får bekreftelse på denne måten. Det er naturlig, men etter hvert som barnet erfarer at vi er sammen med dem i følelsene, blir det lettere å trøste. Følelser er ikke farlige, men det er farlig å undertrykke dem.

Det er viktig å være sammen med barn i alle følelser, også de positive. Ved å være sammen med og sette ord på positive følelser som glede og nysgjerrighet bidrar du til at barnet føler seg sett og bekreftet. Det er igjen med på å bygge barnets selvfølelse. Husk at alt du legger inn av omsorg, trøst og gode opplevelser kommer ut igjen som psykisk helse hos barnet.

I hvert nummer inviterer vi fagfolk som jobber opp mot barnehager til å skrive om et tema de brenner for.

TEKST:
Line Fredheim Storvik
Redaktør
linsto@udf.no**FOTO:**
Charlotte E. Wiig
Fotograf
mail@charlottewiig.com

Kvalitetsjegeren

Hege Valås sin kamp mot kartlegging av barn er ikke tilfeldig. Opplevelsen som 6-åring sitter ennå i kroppen til nestlederen i Utdanningsforbundet.

Jeg har jo ikke fått noen spørsmål på forhånd og vet jo ikke helt hva du skal spørre om, sier Hege Valås. Litt uvant for en som er kjent for å forberede seg godt. Nestlederen setter den brune skinnveska i sofaen og bestiller cevresalat og en kopp te på Litteraturhuset i Oslo, et steinkast unna leiligheten hun ukependler til fra hjembyen Trondheim. Hun får vite temaene vi skal snakke om, smiler sitt gjenkjennelige smil, før et snev av usikkerhet skimtes i øynene når jeg nevner hennes forkjærlighet for sko. For Hege Valås er blårusen som endte opp i ledertrioen i Norges nest største fagforening med over 170.000 medlemmer.

MANDAGSPEDAGOG

I over 22 år jobbet hun som pedagogisk leder i barnehager i Trondheim og var tillitsvalgt på si. Med ledererfaring fra lokallag og fylkeslag, Kontaktforum barnehage og 10 års fartstid i sentralstyret i Utdanningsforbundet, har Hege Valås bred erfaring. Hun er

barnehagelæreren og spesialpedagogen som er kjent for å holde pedagogen i seg varm.

– Min motivasjon for å bli tillitsvalgt har aldri vært å komme meg ut og vekk fra barnehagen. Jeg har et bankende hjerte for barnehagen og utdanning, sier Valås. Hun tok jobben som nestleder med skrekkblandet fryd og følte på skostørrelsen. Før lederjobben var hun lenge det hun kaller en mandagspedagog, som jobbet 80 prosent i Utdanningsforbundet og en dag i uka i barnehagen.

– Det er ikke rettferdig, og det sårer meg når noen sier at vi i ledelsen ikke vet hva som skjer i barnehagen og skolen. Mine politiske beslutninger og valg er tatt med bakgrunn i mine 22 år i barnehagen, sier Valås, som etter bare ett år i lederstolen fikk gjennomslag for 50 prosent barnehagelærere i Oslo. Men kampen startet lenge før det.

TIL BARNAS BESTE

Allerede for 26 år siden, i sin første jobb som barnehagelærer og tillitsvalgt i Trondheim Førskolelærerlag, fikk Hege Valås igjen et vedtak om å jobbe for 50

prosent barnehagelærere i Saupstad bydel. Utdanningsforbundet gikk inn for det samme kravet 24 år etter – i 2015 med sin barnehagepolitiske offensiv. Oslo kommune har vedtatt det samme, og nylig vedtok regjeringen å øke andelen barnehagelærere til 44 prosent, med planer om opptrapping.

– Det har vært et mangeårig politisk arbeid for å få det til, og et eksempel på hvor viktig det er ikke å gi opp. I Oslo brukte vi byrådskiftet og argumenterte på rett tidspunkt. Når en stor kommune som Oslo går foran betyr det noe for resten av landet, sier Valås, og fortsetter:

– Men det har ikke bare vært en profesjonskamp, men et mål å sikre best mulig utdanning til barnas beste. For å løse de lovpålagte oppgavene er barnehagene nødt til å ha mer kompetanse og flere barnehagelærere, påpeker Valås entusiastisk. Det var langt fra noen selvfølge at hun skulle bli barnehagelærer.

FOR KLOKT HODE

Hege gikk ut av Trondheim økonomisk gymnas som blåruss og kom inn både

“

BARNEHAGELÆRERNE MÅ BLI
VIST TILLIT OG KAN IKKE BARE BLI EN
UTØVER FOR DET EIERNE BESTEMMER
AV METODER OG KARTLEGGINGS-
VERKTØY.

⊕ Mormoren til Hege Valås i Utdanningsforbundet mente hun hadde et for klokt hode til å bli førskolelærer, så det ble Hege.

⊕ Hege Valås har en skosamling på over 300 par, bruker hytta i Tydal og bøker som ladestasjon og elsker å reise til greske Hydra.

“

JEG HUSKER TESTENE JEG BLE
UTSATT FOR ENNÅ – 44 ÅR ETTER.
DET PREGER MEG I KARTLEGGINGS-
DEBATTEN.

på Trondheim økonomiske høyskole (TØH) og førskolelærerutdanningen.

– Mormor mente jeg hadde et for klokt hode til å sløse bort på førskolelærerutdanning, sier Hege med et lite smil. Valget ble likevel førskolelærer. Kanskje var det et opprør mot det bestående og forventningene til familien. Kanskje var det her fagforenings-Hege ble født. Eller da hun som en flis av en 6-åring på 18,5 kilo måtte gjennom utallige tester for å se om hun var klar for skolestart ett år før alle andre. Foreldrene mente Hege, som er født i januar, var skolemoden og søkte om fremskutt skolestart.

– Jeg var faglig flink, men sårbar og bare en usikker 6-åring, forteller Valås. Hun måtte gjennom kognitive tester og husker ennå frykten for å bli veid og funnet for lett. Da ville hun ha måttet vente til normal skolestart for 7-åringer året etter. Det slapp hun.

HUSKER FØLELSEN ENNÅ

– Kartleggingen har brent seg inn i meg og preger meg nok i kartleggingsdebatten. Jeg husker testene jeg ble utsatt for, og følelsen jeg hadde ennå – 44 år etter. Jeg hadde hatt godt av å vente, sier Valås. Redningen ble lærer Anne-Berit som la sine vinger over Hege og ga henne tryggheten hun trengte.

– Jeg tror det er henne jeg kan takke for at jeg ble barnehagelærer, sier Hege, som etter utdanningen tok spesialpedagogikk på lærerhøgskolen.

– Det ga meg noen perspektiver på betydningen av god utdanning, sier nestlederen som følte seg mer kompetent til å jobbe med de yngste barna etterpå.

Nestlederen har sett barnehagens rivende utvikling på nært hold. Hun gikk selv i barnehagen på 70-tallet, tok førskolelærerutdanning på 80-tallet

og hadde barn i barnehagen på 90-tallet.

– Fra å være et gode for de få har vi fått en barnehage for alle. Den største utfordringen nå er at det er for store forskjeller i kvaliteten, mener Valås. Og kvalitet er en betegnelse hun er kjent for i arbeidet hun legger ned for Utdanningsforbundet.

TIL GRESK ØY ÅRLIG

Hege Valås beskrives som omsorgsfull, inkluderende, pliktoppfyllende og grundig. Hun sees stadig på kontoret på sene ettermiddager for å lese dokumenter og forberede seg til møter.

– Jeg får ofte høre at det er godt nok. Jeg har orden i sysakene kan du si. Jeg har behov for oversikt, det gir meg ro. Hun innrømmer at det kan være litt slitsom å ha orden i rekkene. Sokkene skal helst samme vei på snora, og bøkene sorteres etter forfatter. Hege

tror behovet for oversikt også handler om at hun var alene med to barn i mange år, da forholdet til ungdomskjæresten tok slutt.

– Jeg er nok prototypen på en hønemor, sier Valås, som må minne seg selv på at sønnen er 26 og ikke 6 år når hun råder ham til å ta på ullsokker.

Hun har alltid hatt barna i fokus. Det får hun igjen i dag. Hun drar til Kenya eller Bangkok for å se sønnen, som er profesjonell golfspiller, delta i turneringer, eller på helgetur til Paris sammen med datteren.

LADESTASJON PÅ HYTTA

Nestlederen elsker å reise – enten det er alene på sykkelstur på Gran Canaria, sin årlige tur til den greske øya Hydra eller til Lisboa med samboreen. Det var helt greit å bli 50. Barna er store, friheten større, og jobben kan kreve mer.

Aller helst drar hun til hytta i Tydal i Syllan utenfor Trondheim. Der setter hun seg selv på lading, kobler av og får påfyll fra en til tider døgnkontinuerlig jobb. Nestlederen har et helt spesielt forhold til sko og Fado; portugisisk, melankolsk musikk som handler om ulykkelig kjærlighet, sosial urett og lengsel etter bedre tider.

– På en mørk Fado-kafé i en trang bakgate i Lisboa har jeg mine lykkeligste stunder i ulykkelige omsendigheter, smiler nestlederen. Og så var det de skoene ja. Det trodde nestlederen var en godt bevart familiehemmelighet. Samlingen henne viser over 300 par, og kanskje de gjeveste er to par blå og røde tangosko hun kjøpte i Argentina, etter å ha danset tango med han som ble nummer sju i det argentinske tangomesterskapet. Noen sko deler hun med datteren, eller gir til Fretex.

Å LYKKES FOR MEDLEMMENE

Sine lykkeligste stunder har Hege når folk rundt henne har det bra, på tur rundt Nidelva, eller får gjennomslag for politiske saker.

– Det handler ikke om at jeg lykkes, men at vi lykkes på vegne av medlemmene våre, sier nestlederen. Det finnes ingen tabber å oppspore, men livet har ikke alltid gått på skinner.

Nestlederens mistet foreldrene sine tidlig. Det har også vært tøft å stå i krysspisset mellom den store gruppen lærere og samtidig snakke for barnehagelærerne i tariffoppgjøret. Og å kjempe for å tydeliggjøre det pedagogiske ansvaret i den nye rammeplanen, som var ute til høring i vinter.

– På samme måte som lærerne har og er pålagt ansvar skal barnehagelærere ha det i barnehagen. Barnehagelærerne må bli vist tillit og kan ikke bare bli en utøver for det eierne bestemmer av metoder og kartleggingsverktøy, sier Valås og banker hånden i bordet så den svarte blusen flagrer. Hun er glad for at den nordiske barnehagetradisjonen er videreført i den nye rammeplanen som kom i april.

– Det er bra det fremdeles er en rammeplan der barnehagelærerprofesjonen er nødt til å bruke sitt faglige skjønn. Nå starter jobben med å lese den grundig og omsette den i praksis til det beste for barna, sier Valås.

GIR IKKE OPP

Nestlederen vil gjerne bli husket som en person som lever etter ordene ingenting er umulig. Som nå, 26 år etter at hun lanserte kravet for første gang, opplever 50 prosent barnehagelærere i flere norske barnehager. Målet er i alle.

Nå starter kvalitetsjegeren jakten på å få flere med masterutdanning inn i det direkte arbeidet med barna i barnehagene, og kanskje til og med doktorgrad.

– Det er ikke bare opp til meg å bestemme, sier nestlederen. Det handler om å finne løsninger på vegne av medlemmene og barna.

– Det er nye kamper og nye utfordringer hele tiden, alt kommer ikke av seg selv.

HEGE VALÅS (50)

- **JOB:** 2. nestleder i Utdanningsforbundet
- **BAKGRUNN:** Har over 20 års erfaring i Utdanningsforbundet som lokallagsleder i Trondheim, nestleder i Utdanningsforbundet Sør-Trøndelag, sentralstyremedlem siden 2007, leder for Kontaktforum barnehage og organisasjonsutvalget. Sitter i forhandlingsutvalget til Unio kommune. Utdannet førskolelærer på DMMH og videreutdanning i begynneropplæring (PAPS) og spesialpedagogikk fra Trondheim Lærerhøgskole og har jobbet som pedagogisk leder i barnehage.
- **BOR:** I Trondheim og i pendlerleilighet i Oslo.
- **LIKER:** Å reise til den greske øya Hydra, lade opp på hytta i Tydal, lese bøker og samle familie og venner på middag.
- **FAMILIE:** Samboer og to barn på 26 og 24.
- **AKTUELL:** Nestleder i Utdanningsforbundet og er 50 år i år.

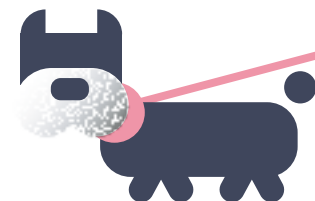
TEKST:

Jenny Karud- Lund
Pedagogisk leder Haugeråsen
barnehage, Nittedal
jenny_karud@hotmail.com

➔ Når man skal lede et team bør man kjenne alle individene så godt at man vet hvordan man skal få dem til å trekke i riktig retning, skriver artikkelforfatteren.
Illustrasjon: Mari Pünther

Kunsten å skape et godt team

For å få en personalgruppe som fungerer som et team er det viktig å avklare forventninger til hverandre.

En barnehage skal være en lærende organisasjon som er i stadig utvikling for å ruste seg til å møte nye krav og utfordringer i takt med utviklingen. Dette fastslår Rammeplanen (2011:21-22) Det er også, ifølge rammeplanen, styrer og pedagogisk leders ansvar å sørge for at personalet veiledes slik at det råder en felles forståelse for barnehagens ansvar og oppgaver.

LÆRENDE ORGANISASJON

Furu og Granholt (2007:83) mener at rammeplanen således skal tolkes dit at styrer og pedagogisk leder må sørge for at hele personalet inkluderes i de faglige prosessene som skal gjøre barnehagen til det rammeplanen mener den skal være: en lærende organisasjon. Senge

(1990, her i Wadel 2008:12) definerer en lærende organisasjon slik: «Lærende organisasjoner er organisasjoner der folk kontinuerlig utvider sin kapasitet til å skape resultat de virkelig ønsker, der nye og ekspansive tankemønstre blir fostret, der kollektive fremtidshåp finner frihet og der folk kontinuerlig lærer å lære i lag». Denne artikkelen vil belyse hvordan man som pedagogisk leder kan skape et miljø der man lærer å lære i lag, for så å lære i lag, og der man samarbeider om å være en lærende organisasjon.

FORVENTNINGSAVKLARING

En pedagogisk leder må ta en avgjørelse på hvordan han, eller hun ønsker å lede sitt team. Noen velger å se på ledelse som en maktrelasjon, og noen velger å se på det som en effekt av sosial samhandling. En fellesnevner for alle typer ledelse er at det er en

atferd som et menneske utviser i hensikt for å påvirke andre menneskers tenkning, holdning og atferd (Jacobsen og Thorsvik 2007:381). Man må som leder kjenne teamet sitt godt nok til å vite hvilken type ledelse som vil virke mest motiverende i en gitt situasjon.

For å oppnå denne kunnskapen om sin personalgruppe er det viktig tidlig å avklare forventninger: både hva gruppen forventer av lederen, hva lederen forventer av gruppen, men også hva gruppen og lederen forventer å oppnå sammen. Birkeland og Carson (2013:145) skriver at en utvikling av en felles forståelse i en personalgruppe er grunnleggende viktig i pedagogisk arbeid. Ved å jobbe med forventningsavklaringer kan man sammen skape en forståelse for viktigheten av faglige prosesser og på den måten finne motivasjonen til å

jobbe mot samme mål. Grønhaug, Hellesøy og Kaufmann (2001:29, her i Skogen m.fl. 2005:21) sier at en av lederens sentrale oppgaver er å motivere til innsats og sørge for at gruppen når de mål som er satt. Men for å komme hit må man først ha en felles forståelse for hvorfor man jobber mot dette målet.

FELLES MOTIVASJON

Skogen og Haugen (i Skogen m.fl. 2005:109) hevder at det er viktig for en leder å vite noe om hva som får den enkelte til å jobbe mer eller mindre målrettet. For det å få en gruppe til å jobbe målrettet mot en felles destinasjon krever også en felles drivkraft, en felles motivasjon. Wadel (2008:109) skriver at motivasjon ofte er noe som oppstår i en relasjon mellom mennesker. Wadel (ibid.) hevder også at man skaper den beste

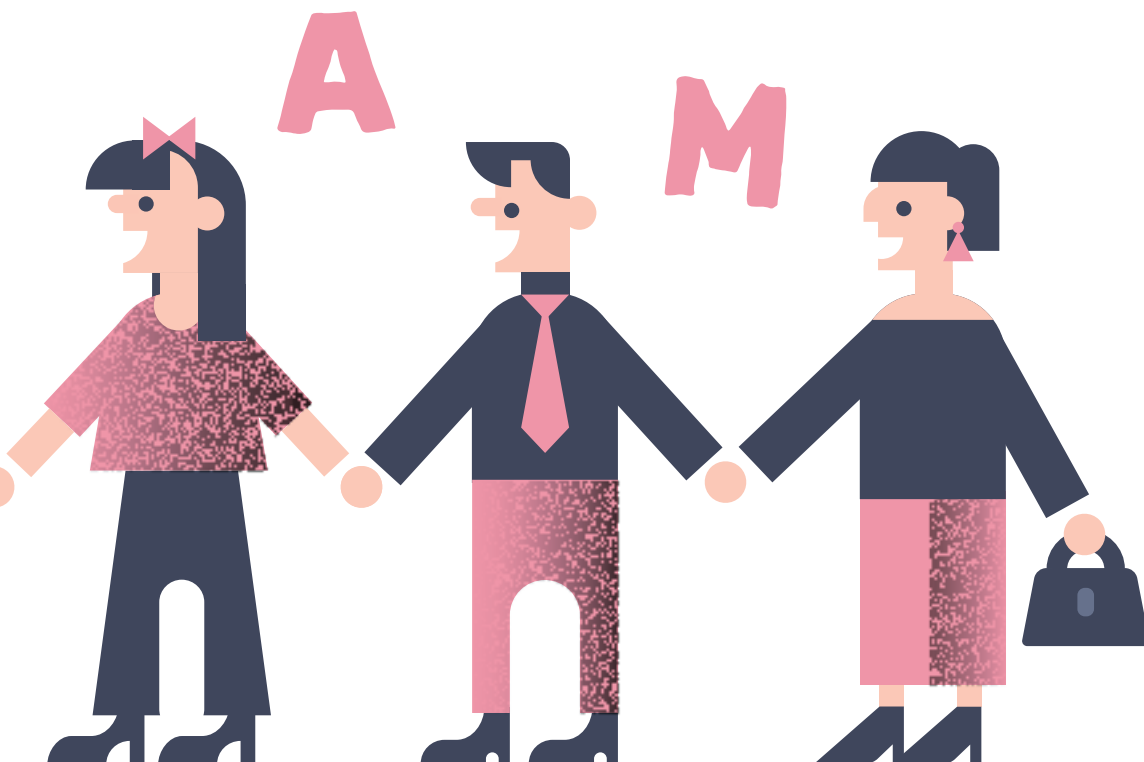
arenaen for faglig utvikling ved å motivere sine medarbeidere, men også ved å la seg motivere av de samme. Å skape et godt faglig miljø i barnehagen handler derfor om å være en god, tydelig leder og forbilde som klarer å skape motivasjon og engasjement hos personalet. For å oppnå dette kan man benytte seg av relasjonell ledelse. Et relasjonelt syn på ledelse kan ses på som en ledelsesstrategi som omfavner både det å lede, og det å la seg lede – som i sin tur kan sammenlignes med å motivere og la seg motivere.

Relasjonell ledelse bygger på at leder og den ledede sammen finner løsninger på problemer (Lundestad i Skogen m.fl. 2005:213). Wadel (2008:106) hevder at en «god ledelse i faglige prosesser forutsetter at ledelse blir sett på som en samhandlingsprosess mellom

leder og ledede». Når man skal lede et team bør man kjenne alle individene så godt at man vet hvordan man skal få dem til å trekke i riktig retning. Ved å være en leder som ser og hører sine medarbeidere, på samme måte som man ser og hører barna i barnehagen, blir det lettere å skape et miljø der alle samarbeider og vil oppnå det samme resultatet.

GJENSIDIG RESPEKT

En barnehageleder jobber med barns medvirkning; det å se og høre barnet. Se barnet der det er. Berit Bae (2012:13) sier at barns medvirkning har kommet for å bli, og barns rett til å medvirke står også nedfelt i FNs barnekonvensjon. Barns medvirkning handler om gjensidig respekt, noe man også bør utvise mot sine kollegaer. Et personale som føler seg sett, hørt og betydningsfull blir også

motivert til å utføre sine oppgaver ut fra en indre drivkraft. Motivasjon og det å jobbe mot samme mål er grunnlaget for et godt samarbeid og gode faglige prosesser.

I utgangspunktet skal barnehagen, som nevnt over, være i stadig utvikling. Med dette i bakhodet må vi også ta hensyn til at barnas beste skal ivaretas. Dette kan skape konflikter i en personalgruppe, hvis man som leder ikke klarer å formidle at de faglige prosessene, som at for eksempel veiledning og utviklingsprosjekter, har som mål å gjøre barnehagen til et bedre sted å være for barna.

LITTERATUR

- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET (2011)** Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Oslo: Kunnskapsdepartementet
- Bae, B. (2012) Medvirkning i barnehagen- potensialer i det uforutsette Bergen: Fagbokforlaget
- BIRKELAND, Å. OG CARSON, N (2004)** Veiledning i barnehagen 3. utgave 2013, 1. opplag. Oslo: Cappelen Damm Akademisk
- FURU, A. OG GRANHOLT, M (2007)** Sammen om kunnskap – kvalifiseringsarbeid i barnehagens personalgruppe Bergen: Fagbokforlaget
- JACOBSEN, D I. OG THORSVIK, J. (2007)** Hvordan organisasjoner fungerer 3. utgave, 5. opplag. Bergen: Fagbokforlaget
- SKOGEN, E. (RED.), HAUGEN, R., LUNDESTAD, M. OG VAAGAN SLÅTTEN, M. (2005)** Å være leder i Barnehagen 4. opplag 2010 Bergen: Fagbokforlaget
- WADEL, C. (2008)** En lærende organisasjon, et mellommennekelig perspektiv. Kristiansand: Høyskoleforlaget

MØT VERDENSKJENTE

professor **Carol Dweck**, fra Stanford University

Mindset-
konferansen
2017

15. august
Klingenberg
kino, Oslo

LÆR GROWTH MINDSET – skap vekst blant barn og elever!

På konferansen kan du lære mer om hva Growth Mindset kan bety for din skole/barnehage.

I tillegg til professor Carol Dweck, møter du Martin Renton fra Challenging Learning, KS-Konsulent sitt eget kompetansemiljø på Growth Mindset og KS sin fagavdeling KS Utdanning.

www.mindset-konferansen.no

KS KONSULENT

Les mer på www.kskonsulent.no | Ta gjerne kontakt med oss
konsulent@ks.no

TEKST:**Richard Nykvist**

Går 4. året deltid på barnehagelærerutdanningen ved Høgskolen i Sørøst-Norge og jobber som assistent i Glitne Kanvas-barnehage i Tønsberg
richard.nykvist@hotmail.com

– SAVNER DU MAMMA?

Jeg skal akkurat til å si «Kom igjen Sebastian, nå er det samling», men ser at han så vidt har en tåre i øyekroken. Samlingsstunden fortsetter uten oss.

Avdelingen er akkurat ryddet, og vi gjør oss klare til samlingsstund. Sebastian (2) ligger halvveis inne i en romdeler, og jeg klarer å stoppe meg selv rett før jeg skal rope; «Kom igjen Sebastian, nå er det samling». Jeg legger meg ned på gulvet foran ham, og ser at han så vidt har en tåre i øyekroken. Jeg spør «savner du mamma?». Tårene hans begynner å trille ned langs kinnene, og et sukk går gjennom hele kroppen hans. «Ja» sier han hulkende, og kryper sakte mot mine utstrakte armer og tar imot kosen. Samlingsstunden fortsatte uten oss. Vi satt i den andre enden av rommet og kikket på bildeboken Sebastian hadde laget med bilder av familien sin.

MØTER BARN I FØLELSENE

Denne situasjonen har nok de fleste opplevd i barnehagen. Hvordan den ansatte toner seg inn på barnet har alt å si for hva som vil skje videre i samhandlingen.

Det er flere måter å forklare hvordan jeg agerte i praksisfortellingen jeg har presentert. Jeg har her brukt den relasjonskompetansen jeg opparbeidet meg, og tonet meg inn på barnet gjennom det som Stern ville kalt for affektiv inntoning, eller det som ofte blir brukt i barnehagen; jeg «møtte barnet i følelsen». Min relasjon til gutten ble styrket av min handlingsmåte; jeg klarte å anerkjenne hans følelser, og jeg viste Sebastian at jeg bryr meg om ham og hans opplevelse. Jeg blir en han kan stole på å ser ham. For å få til slike situasjoner må vi ha en god relasjon med barnet før det skjer. Fordi jeg kjente denne gutten godt, kunne jeg «legge ordene i munnen» på ham. Når du lærer å kjenne barnet kan du tolke dets signaler, uten at barnet trenger å bruke verbalspråket sitt.

LÆRT GJENNOM ERFARING

Det er av erfaring og egeninteresse jeg har lært å møte barn på denne måten, og dessverre i altfor liten grad gjennom min utdanning. Jeg har vært heldig og fått god erfaring gjennom arbeidsplassen min og med gode og

faglig sterke kollegaer. Nyutdannede barnehagelærere gis alle mulige verktøy for å mestre og formidle det faglige innholdet i samlingsstunden. Men hvordan vi skal håndtere en gutt som Sebastian, som ikke hadde forutsetningene for å delta på samlingsstunden fordi han savnet moren sin, får vi ikke nok kunnskap om. Når en masterstudent i en facebook-tråd spør om relasjonskvalitet handler om trygghetssirkelen, så er det tydelig at utdanningen vår har en vei å gå for å utdanne relasjonskompetente barnehagelærere.

God relasjonskvalitet må ikke bli avhengig av hvilke barnehageansatte barnet omgås hver dag, det må gis den plassen i vårt felles kunnskapsgrunnlag som den fortjener.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema studenten brenner for.

Dei stille barna blir ikkje sett

Stille, sjenerte og introverte barn får ikkje like mykje merksemd som barn med utagerande åtferd, viser undersøking. Får det stille barnet hjelp allereie i barnehagen, vil ikkje vanskane følgje barnet i skulealder.

TEKST:
Sigrid Hamre
Student, Høgskulen
på Vestlandet
sigrid.hamre@hotmail.com

TEKST:
Kirsten Flaten
Dosent, Høgskulen
på Vestlandet
kirsten.flaten@hvl.no

Vaksne forventar og aksepterer meir høglydt og krevjande oppførsel frå barn no enn tidlegare, og det er blitt «umoderne» å være stille (Nilsen, 2007). Ein var ikkje like oppmerksam på dei stille barna før. I denne artikkelen presenterast resultat etter ei kartlegging av personalet i barnehagen si oppfatning av kva stille og tilbakehaldne barn treng i kvardagen.

Eg sit her heilt for meg sjølv. Ser ned. Det er ingen som ser på meg, ingen som spør om eg vil leike. Eg tør ikkje gå bort til dei andre barna, er redd for at dei skal sei eg ikkje får være med i leiken. Eg seier til ein vaksen at eg har vondt i magen, har lyst til mamma. «Uff då», seier den vaksne, «det var ikkje bra, kanskje du vil STIAN, GÅ NED FRÅ STOLEN! Du kan ramle ned og slå deg». Den vaksne er vekk, må redde Stian så han ikkje skal ramle ned frå tripp-trapp-stolen, igjen. Eg sit her heilt for meg sjølv. Ser ned. Det er ingen som ser meg, ingen som spør om eg vil leike.

SJENERTE OG INTROVERTE

Dei stille barna i barnehagen er dei barna som ikkje gjer så mykje ut av seg, dei held seg i bakgrunnen og lagar ikkje uro. Det er dei som

⊕ I løpet av ein barnehagedag gir 54 % av barnehagetilsette mest merksemd til dei utagerande og urolege barna, mens 4 % av personalet gir dei stille barna mest merksemd, viser ny undersøking. Foto: Thinkstock

ein ikkje merkar om er borte ein dag, eller som ein kanskje lurar på om faktisk var i barnehagen etter endt arbeidsdag, dei barna som forsvinn litt i mengda. Vi høyrer ulike omgrep om desse barna. Barn med innagerande åtferd, introverte barn, sjenerte barn, sensitive barn og tause barn. Gutar med innagerande åtferd har større vanskar enn jenter. Det har med forventningane vaksne har til dei ulike kjønna å gjere (Torvik, 2009). Det er lite forskning på innagerande åtferd i barnehagen, men forskning gjort i skulen viser at det er om lag like stor førekomst av innagerande som utagerande åtferd (Barsøe, 2012). Ved stigande alder ser det ut som talet utagerande barn minkar, medan talet barn med innagerande åtferd er aukande (Lund, 2004). Årsaka til det kan være at barn som viser innagerande åtferd ikkje får like mykje merksemd som barn som viser utagerande åtferd (Barsøe, 2012).

IKKJE TIL PLAGE FOR NOKON

Det er liksom greitt for barn å være stille, fordi alle barn er forskjellige, og dei stille barna er ikkje til plage for nokon. Dersom den innagerande åtferda til eit stille barn blir til hinder for utviklinga og den sosiale relasjonen til andre, er det barnehagen si plikt å bryte inn til trass for at det stille barnet er tilfreds med situasjonen (Barsøe, 2012). Det viktigaste for barnet er at det får anerkjenning frå dei vaksne, og at barnet lærer seg å tilpasse omgjevnadane rundt det (Bergwitz-Larsen, 2015). Resultata i undersøkinga viser at dei som jobbar i barnehagen ikkje er i tvil om at dei stille barna treng merksemd. Den viser òg at størsteparten av barnehagepersonalet gir mest merksemd til dei utagerande barna. Dette er ein tankevekkjar.

ANERKJENNANDE HALDNING

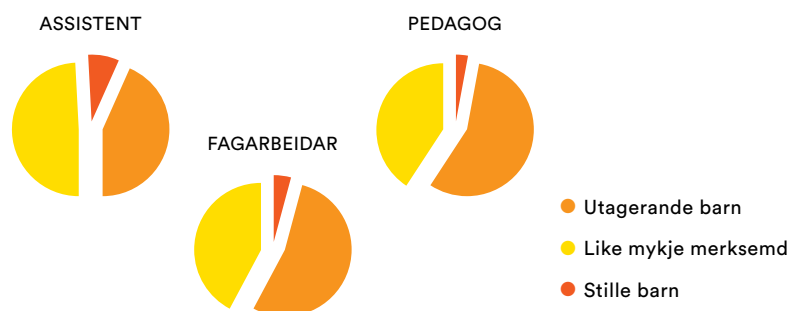
Rammeplanen for innhaldet i og oppgåvene til barnehagen legg vekt på at barna skal takast på alvor når dei uttrykker kjensler, og at dei skal oppmuntrast til å gi uttrykk for egne tankar og meiningar. Alle har rett på å møte anerkjenning for uttrykka sine (KD, 2011: 18). Barnehagen skal ta utgangspunkt i måten barn uttrykker seg på. Berit Bae (1997) seier at anerkjenning ikkje er ein kommunikasjonsmåte, men ei haldning eller ein veremåte. Lund (2004) seier at når dei stille

barna føler at dei ikkje blir tatt på alvor, blir dei meir stille. Om barnehagelæraren har trua på at barnet har sin eigen opplevingsverd, og har evna til å sette seg inn i dette, vil barnet føle seg verdsett og få styrka sjølvfølelsen. Anerkjenning av det stille barnet krev at ein lyttar, har forståing, aksept og toleranse, og målet med anerkjenning er å gi det stille barnet ei oppleving av å bli sett (Lund, 2004). Utan å forstå grunnen til eit barns oppførsel, kan ikkje barnehagelæraren støtte barnet på ein relevant måte (Hansen & Scheele, 2000).

RESULTAT

Undersøkinga vart lagt ut på facebook-sida «Idèbroen for barnehagen». Dette er eit aktivt forum, og nær 700 svarte på spørjeskjema. Berre 1.8 % av respondentane seier at dei ikkje har stille barn i sin barnehage. I løpet av ein barnehagedag gir 54 % av respondentane mest merksemd til dei utagerande og urolege barna. 4 % av personalet gir dei stille barna mest merksemd, og 43 % svarar at dei gir like mykje merksemd til alle. Ved å skilje ut kva pedagogen svarar i forhold til kva fagarbeidaren og assistenten svarar, viser resultatet at tala er om lag like mellom desse gruppene.

Denne figuren viser i kva grad fordeling av merksemd dei ulike arbeidsgruppene gir til barna i løpet av ein barnehagekvardag. Ein kan sjå at 49 % av assistentane svarer at dei gir like mykje merksemd til alle, medan størstedelen av fagarbeidarane og pedagogane gir mest merksemd til dei utagerande barna. Det er få av dei tilsette i barnehagen som gir mest merksemd til dei stille barna. 98,82 % svarar at dei stille barna treng merksemd.

DEI STILLE BARNA ER DEI SOM IKKJE GJER SÅ MYKJE UT AV SEG OG SOM EIN IKKJE MERKAR OM ER BORTE EIN DAG.

YNSKJER SMÅ GRUPPER

På spørsmål om kva som må til for at personalet kan gi meir merksemd til dei stille barna var det mulig å krysse av på fleire alternativ. Meir personale, meir tid og meir kunnskap er svara som gjekk igjen. Her kom det og fram at refleksjon og bevisstheit blant personalgruppa var viktig for mange. Organisering av barnehagekvardagen, med oppdeling i små grupper og tilstadesværande vaksne var også svar som gjekk igjen. Det å anerkjenne barna og vise dei at det er greitt at dei er den dei er, meiner barnehagetilsette kan være ein måte å løfte dei stille barna fram på.

Undersøkinga viser at barnehagetilsette veit at dei stille barna treng merksemd. Merksemd som gjer at barna kan få styrka sjølvfølelse. Ikkje alle er like glad i den merksemda dei blir tilbydd. Det er derfor viktig å lære barna å kjenne, vite kva som er deira sterke sider og kva interesser dei har. Når personalet er godt kjent med barna, kan dei vite kva for knappar dei skal trykke på for å få dei stille barna til å opne seg. Det er viktig for å få kvardagen til dei stille barna så god som mulig.

TILTAK FOR DEI STILLE BARNA

Det tiltaket som passar for eitt stille barn i barnehagen, er ikkje nødvendigvis det tiltaket som må til hos eit anna barn i same barnehage, eller kva som helst anna barnehage (Lund, 2004). Det er barnehagelæraren sitt ansvar at alle barna i barnehagen blir sett. Ordet NOK er eit nøkkelord i denne samanhengen. NOK personale, NOK tid og NOK kunnskap om dei stille barna er viktig. Kunnskap kan ein få om det kjem krav om fleire barnehagelærarar i barnehagen, og det blir sett av tid til refleksjon og fokus på dei stille barna. Tid kan ein få om bemanninga blir tilstrekkeleg for å nå over alt ein skal gjere i løpet av ein travel barnehagekvardag, og kompetansen er til stades.

Det at talet barn med innagerande åtferd er stigande ved auka alder, fortel at det er viktig å ta tak i utfordringa så tidleg som mulig. Dersom det stille barnet kan få hjelp til å løfte seg sjølv allereie i barnehagen, vil ikkje vanskane følgje barnet oppover i skulealder på same nivå som om det ikkje får hjelp.

STILLE BARN TRENG Å BLI SETT

Til trass for at alle barn skal bli behandla likt, viser undersøkinga at det er store skilnader på kor mykje merksemd det stille barnet får i forhold til det utagerande barnet. Det å sjå borna som er stille er noko av det viktigaste barnehagelæraren kan gjere, og undersøkinga viser at meir personale, meir kunnskap om og meir tid til dei stille barna er med på å gjere dei meir synlege.

Barnehagen må sette av tid til refleksjon og bevisstgjerjing av eiga rolle i forhold til dei stille barna. Det må setjast fokus på dei stille barna, og gjere det allment kjent at det trengst ressursar til desse barna. Barna treng å bli vatna, akkurat passe så det ikkje blir for mykje for dei og det renn over.

Stille barn har lenge levd med å bli oversett i kvardagen. Dei treng barnehagelærarar som kan sjå dei (Hansen & Scheele, 2000).

LITTERATUR

BAE, B., & WAASTAD, J. (1997). *Erkjennelse og anerkjennelse*. (4. opplag) Oslo: Universitetsforlaget.

BARSØE, L. (2012). *Ville og stille barn i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.

BERGWITZ-LARSEN, I. (2015, 05. 11). *Barn må aldri føle at det hadde vært bedre hvis de var annerledes*. Henta frå [klikk.no](http://www.klikk.no/foreldre/barn/introverte-og-ekstroverte-barn-1549809.ece): <http://www.klikk.no/foreldre/barn/introverte-og-ekstroverte-barn-1549809.ece>

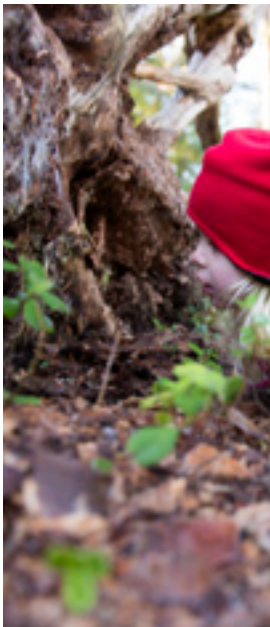
HANSEN, B. B., & SCHEELE, H. S. (2000). Så vær dog vild. I L. Reimer, I. Schousboe, & P. Thornborg, *I nærheten – en antologi om børneperspektiver* (ss. 94-107). København: Hans Reitzels Forlag.

KD. (2011). *Rammeplan for innholdet i og oppgavene til barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

LUND, I. (2004). *Hun sitter jo bare der! Om innagerende atferd hos barn og unge*. Bergen: Fagbokforlaget.

NILSEN, A. (2007). *Fra snill til englevill*. Oslo: Pedagogisk Forum.

TORVIK, L. (2009, 07. 04). *Stille barn kan lokkes frem*. Henta frå [forskning.no](http://forskning.no/psykiske-lidels-er-barn-og-ungdom/2009/06/stille-barn-kan-lokkes-fram): <http://forskning.no/psykiske-lidels-er-barn-og-ungdom/2009/06/stille-barn-kan-lokkes-fram>

9.–10. august PEER GYNT I BARNEHAGEN

Sted: Gålå, Vinstra
Pris: 1285 (medlem), 1900 (andre)

I samarbeid med Peer Gynt as inviterer vi til spennende kurs på Gålå. Vi dykker ned i Ibsens tekster, hvordan bruke drama og lek med Peer i barnehagen, det blir vandring langs verdiveien – og vi skal se forestillingen ved Gålåvatnet.

Begrenset antall plasser.
Prisen inkluderer **ikke** overnatting.

28. september KVALITET I BARNEHAGEN

Sted: Victoria hotel, Stavanger
Pris: 750 (medlem), 1800 (andre)
Kursholder: May Britt Drugli

Kvalitet i barnehagen er avgjørende for barns utvikling, læring og psykiske helse. Hva kjennetegner gode pedagogiske praksiser i barnehagen? På dette dagskurset vil ta utgangspunkt i nyere forskning om barnehage kvalitet. Dagen vil veksle mellom forelesninger og drøftinger.

KURS FOR ANSATTE I BARNEHAGEN

24. oktober MOBBING I BARNEHAGEN

Sted: Bodø
Pris: 750 (medlem), 1800 (andre)
Kursholdere: Ingrid Lund og Marianne Godfredsen

Kurset fokuserer på forebyggende tiltak i barnehagen med vekt på hvordan barnehagens ansatte gjennom konkrete tiltak kan legge til rette for mobbeforebyggende arbeid i barnehagen.

Kurset har vært fulltegnet både i Trondheim og Tromsø. Sørg for å sikre deg og dine ansatte plass på kurset i Bodø!

24. oktober MELLOM KRAV OG STØTTE – LEDEREN SOM BALANSEKUNSTNER

Sted: Radisson BLU, Tromsø
Pris: 750 (medlem), 1800 (andre)
Kursholder: Kjell Ribert

Et relevant lederkurs som vil ta utgangspunkt i deltakernes egne erfaringer. På kurset vil kursleder hjelpe deg til å bli en trygg og tydelig leder ved å bevisstgjøre deg på sammenhengen mellom det å stille krav og det å respektere den enkelte medarbeider. Det er begrenset antall plasser. Kurset ble arrangert i Oslo, Stjørdal og Kristiansand tidligere i år, med svært gode tilbakemeldinger.

PÅMELDING
www.udf.no/kurs
kurs@udf.no

TEKST:

Trude Anette Brendeland
Barnehagelærer, forfatter og
kursholder i fantasifantasten.no,
jobber i «Eventyrhuset lekeverksted»
i samarbeid med Fantoft gård
studentbarnehage, Bergen.
trubrende@hotmail.com

Dypere lek med bedre lekemateriell

Lekemateriell er av stor betydning for leken. Barn mister fort interessen for ferdigproduserte leker. Når de får bildekk, tepper og rør som ikke har en forhåndsdefinert funksjon kan de leke i timevis.

De siste åtte årene har jeg arbeidet som omreisende kursholder og har vært på besøk i mange lekerom. Det som slår meg er mengden med tilfeldig plastleketøy man kan finne i hyllene. Når jeg snakker med pedagoger som har jobbet i barnehage en årrekke, forteller de at den store mengden leketøy er et nokså nytt fenomen. Jeg savner en refleksjon rundt denne utviklingen. Fremmer eller hemmer vi den dype leken med materialene vi tilbyr?

LEKENS MANGE ANSIKTER

Ingen årsplaner blir skrevet uten å gi leken godt med plass. «Leken er et mål i seg selv» er et mantra som går igjen. Barna leker for å kjenne den gode opplevelsen av å være hengivent oppslukt av noe. (Knoop '13) Leken kan ha mange ansikter. Det kan være de opplever lek når de *utforsker noe* – fra hvordan kroppen til materialenes egenskaper virker. Det kan også være de *skaper noe* etter eget hode – setter materialer sammen på nye måter og lager noe verden aldri før har sett. Det kan også være de lager *fantasifortellinger* som de lever seg inn i – enten i form av rollelek, eller i lek med figurer.

LEK – EN MÅTE Å TENKE PÅ

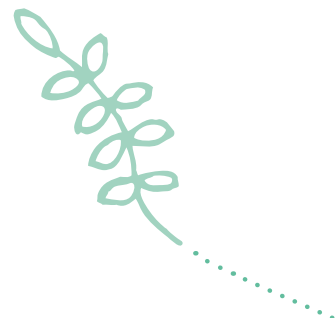
For å forstå hva barna trenger i et godt lekemiljø kan synet på lek som en form for *mental tilstand*, eller en *måte å tenke på*, inspirere. I vår nordiske, pedagogiske tradisjon er det først og fremst Birgitta Knutsdotter Olofsson som har

løftet denne måten å se på lek (Olofsson '93) Når lek betraktes som en måte å tenke på, ser vi at den påvirker måten man møter verden, ser den og tar del i den.

For å gjøre lekens tankegang enda tydeligere kan den settes opp imot en annen måte å tenke på (jf. Guilfords teori om ulike tankestiler – konvergent og divergent tenkning, Haabesland og Vavik '00) La oss her kalle motsatsen til lek for den *formaliserte tankegangen*. Da tolker man verden slik den framstår foran øynene. Klare rammer, kontroll og grenser foretrekkes. Her er man opptatt av at det man driver med skal være fremtidsrettet og nyttig. Man foretrekker fasitsvar for å komme raskt fram til tydelige mål. Med denne tankegangen er man praktisk, styrt av ansvar og plikt. Hvis den hadde hatt en farge, ville det vært *beige* – den fornuftige fargen man ikke kan gjøre store feil med.

LEKENDE TANKEGANG

I det man kommer inn i et rom med lekende barn møter man en langt mer fargerik tankegang – *den lekende*. «Blir du med ut å fly?» Sammen med barna kan man lette fra bakken og fly! Langt fra den formelle fasiten ser verden helt annerledes ut. Her er alt mulig, ofte fordi det er *på liksom*, men ikke bare: Når man ser barn få tak i materialer uten oppskrift, ser de muligheter ganske snart. «Hva kan jeg bruke denne til?» De er avhengig av materialer å eksperimentere med. Lekens tankegang skiller seg fra den formaliserte fordi man er mer opptatt av å være i prosessen, enn å nå fram til målet. Improvisasjon er mer

spennende enn å følge oppskrifter. Her er man motivert av lyst. Sett fra et formalisert ståsted kan leken oppleves upraktisk, møkkete, rotete og kaotisk. Ser man det som foregår i leken med forståelse for dens egenart, ser man at den har sin egen orden og indre regler (Öhman '12).

LEKEN NEDGRADERT

Vi mennesker kan bruke begge tankestiler om hverandre, men hvilken vi bruker mest av, kommer an på hvor gamle vi er, personlighet og hva som er blitt forventet av oss over tid. Leken kan sees på som en biologisk drivkraft som barn er innstilt på lek fra naturens side (Brown '10). Den har en verdi her og nå. I tillegg driver den barnet til å oppdage, oppleve og få erfaringer som igjen kan lede til dyp læring (Öhman '00).

I dagens samfunn er den formaliserte tankegangen høyt verdsatt. Man vil oppdra barn til å bli ryddige, fornuftige borgere. Lekens tankegang oppleves som en motsats. Den blir derfor lett vurdert som unyttig og til og med ufornuftig. Vi som jobber med barn sitter derimot på kunnskap om at det å få fordype seg i lek er noe av det mest fornuftige barn kan foreta seg. Lekens tankegang motiverer til en aktiv måte å være i verden på. Den gir livskompetanse, livsmot og livslyst

(Öhman '92 og '00, Øksnes '10) Spørsmålet om barn lærer noe av å leke, blir også underlig om man ser lek som en tankegang. Det blir som å spørre voksne om de lærer noe av å tenke. Tanker bare er. Mange av dem er helt unyttige, men når de utfordres og inspireres kan det godt være vi utvider tankenes rekkevidde og lærer noe nytt. Hvis barn hadde kjent filosofen Descartes, ville de sagt: «Jeg leker, derfor er jeg». Den er deres foretrukne måte å tenke på, derfor også deres måte å uttrykke seg gjennom, være og lære på.

Med lekens tankegang kan barna fargelegge læringen og livet med fullt maleskrin, men de hindres. Det største hinderet for langvarig, dyp lek er voksne som ikke anerkjenner leken som verdifull, ønsker å kontrollere den eller ubevisst har blitt så beige at pedagogikken farges av det. Voksne i dag er mye tettere på barna (Øksnes '10) Vi har mye makt over de faktorene som er viktig for lek – en av dem er materialer. Hva gir vi barna å ta i for å skape lek med? Hvilken tankegang får helt konkret mest næring i våre rom?

GODE ROM HJELPER

Når barn leker tenker de i stor grad med utgangspunkt i konkreter i rommet. (Hultman '04) Da er det et tankekors at mange klasserom, SFO-lo-

Ⓜ Hvorfor er det så lite å se av løse materialer som planker, rør, pappesker og kongler i barnehagene? Er det fordi voksne anser det som rot og ikke ser muligheter slik barna gjør? spør artikkelforfatteren. Foto: Fotolia.com

JEG MENER ALLE BARNEHAGER SKAL DISKUTERE HVORDAN VI KAN TILBY MATERIALER MED ULIKE EGENSKAPER – NOE HARDT OG MYKT, NOE SOM KAN RENNE, TRILLE, LYSE OG FORMES.

kaler og barnehagerom minner mer om åpne kontorlandskap, eller lekebutikk enn levende steder for lek. Det som møter barna innenfor terskelen er avgjørende for hvem de er og blir, sier Elisabeth Nordin Hultman i boken «Pedagogiske miljøer og barns subjektskapning» ('04) Rom som ikke åpner for muligheter til å utforske, skape etter eget hode, eller leke fortellinger gjør at mange barn uttrykker et slags indre kaos. Noen blir rastløse, andre destruktive, eller motløse. Mange steder ser vi barn som kun leker korte sekvenser før de begynner på noe nytt. Pedagogen kan lett tolke dette som utviklingsvansker – særlig hvis vi ut fra et tradisjonelt utviklingspsykologisk ståsted ser at barnet avviker fra forestillingen om normalbarnet. I stedet for å se hva vi tilbyr barna å tenke ut ifra, plasserer vi årsaken til problemet kun i barnet selv. Vi burde heller ta inn over oss at de samme barna blir langt mer kompetente i rom som gir dem ideer og lekelyst. Rommet hjelper dem å tenke, være og skape seg selv. Hva vi tilbyr barna å leke med er helt avgjørende for deres muligheter til å bygge opp lange tankerekker, oppleve mening og oppdage nye sammenhenger.

LØSE DELER KONTRA LEKETØY

Med gode hensikter handler barnehager inn nytt leketøy fra lekebutikker og kataloger, for så å oppdage at barnas interesse for tingene ofte varer i kort tid. Mye leketøy er for ferdig og statisk til at mulighetenes tankegang får næring, eller blir utfordret på noe vis (Hansson '16) Mye er laget for at beige voksne skal kjøpe og gir lite spillerom for barnas egne tanker og ideer. En enkel undersøkelse blant personale og foreldre, er å spørre hva de tok i for å skape lek da de var barn. Da svarer de ofte: planker, pappesker, rør, tepper, kongler og lignende – intuitivt materiell

uten behov for fasit, eller manual. Jeg velger å bruke uttrykket «løse deler» for å betegne dette materialet. Det er direkte oversatt fra engelsk og var opprinnelig et uttrykk arkitekt Simon Nicholson brukte for å beskrive materialer som får kreativiteten på gli (The theory of loose parts, Daly '15) Barna må ha rik tilgang på ting som ikke har en forhåndsdefinert funksjon. Hver gang man tar i slikt materiell kan det bli noe nytt, eller omdefineres til å bli noe man trenger (Thorbergesen '07 og Olofsson '93) I Reggio-Emilia – tradisjonen er slik materiale omtalt som udefinerbare (Nicolaysen '10) fleksible, eller åpne. Et annet uttrykk er råmateriale – kontra det ferdigproduserte (Dewey i Hansson '16) Hvorfor er det så lite å se av slikt materiale i barnehagene? Det kan være fordi beige voksne, som leser verden gjennom en formalisert tankegang, anser det som rot og ikke ser muligheter slik barna gjør. Vi må bli flinkere til å vurdere materialets *lekeverdi*, det vil si hvor lenge barna har glede av tingene, hvor ofte de tas i bruk og hvor variert barna anvender dem. (Øksnes '14)

TRENGER PLANKER OG RØR

Et eksempel på hva løse deler kan bety for leken kan man finne i bilkroken. Der har barna mange biler å kjøre med, men de fleste søker nye muligheter til hva den kan brukes til. Noen ender opp med å kaste dem omkring. Da kjøper voksne bilteppet i håp om at bilene skal gå inn for landing. Kan barna utforske, skape noe verden aldri før har sett, eller gå inn i langvarig fantasilek med et slikt teppe? Det har sine begrensninger. Da tilfører vi bilgarasjen. Hva kan barna skape etter eget hode med den? Med mye leketøy lukker vi muligheter, heller enn å åpne for dem. Vi glemmer også at mye er skapt for alenelek på rommet hjemme. I barnehagen er leken et sosialt prosjekt. Da må vi gi barna materialer å samarbeide om.

Hvis man mener at leken med bilene er viktig for barna, trenger de løse deler som råvarer til å bygge opp en verden rundt bilene – noe å bygge garasje, broer og byer med – etter eget hode. Planker og rør er eksempel på materiell som kan fungerer som førstehjelp. De blir til veier og tunneler. Annet materiale kan være klassiske treklosser, togbanen, teppefliser og naturmate-

rialer som korte pinner og stein. Da får grave-maskinene arbeid. Man kan skape ytterligere liv med dyr og figurer. Leken varer lenger fordi materialet først utfordrer til å bygge en verden, deretter til å skape uendelige fantasifortellinger. I sin bok «Bygg og konstruksjon» viser Mia Mylesand hvordan godt byggemateriell er en anerkjennelse av barnas kapasitet til å skape ting verden aldri før har sett ('08).

EKTE VARE

Når voksne husker tilbake på egen barndom er minnene om de ekte tingene ofte sterke. Leken fikk ekstra giv da vi fikk skikkelige gryter å røre i, eller blant tingene på et roteloft. Barn i dag er omgitt av plastleketøy, men de inspireres også av artefakter som hjelper dem å holde på fiksjon som om leken var et stykke teater (Guss '15) Det er derfor en god idé å lete etter lekemateriell på utradisjonelle steder, for eksempel i gjenbrukshaller og på loppemarked (Hansson '16) Vi byttet ut materialene i en familiekrok med ting fra bakerst i kjøkkenskapet. Ida oppdaget tingene og utbrøt begeistret: «Endelig kan vi leke gamle dager!»

Hvis barna også har *store løse deler* til konstruksjonslek kan de bygge opp en scenografi. Tepper, møbler, madrasser, bøtter og kasser kan bli det utroligste. Med selvlagde hytter, kjøretøy og steder får rolleleken materielle og romlige muligheter til å vare lenge.

Å UTFORSKE MATERIALENE

Jeg påstår at mange barnehager unngår å tilby mye lekeinspirerende materiell fordi praktiske hensyn veier tyngre. Inne-sandkassen fra 70-tallet er borte. Naturmaterialene er erstattet med plast og vaskbarhet – og med dem forsvant mye av den ivrige, materialutforskende leken. Jeg mener alle barnehager skal diskutere hvordan vi kan tilby materialer med ulike egenskaper – noe hardt og mykt, noe som kan renne, trille, tyte, lyse, formes og så videre. På badet kan vi tilby skum og vann. Ved bordet kan vi lage lekedeiger (Brendeland '16) og sansekasser (Brendeland '17). Av og til kan vi legge en hylle ned på golvet og fylle den med makulert papir, sko eller baller og rør – sanselige provokasjoner for en dag. Lek med lys og lyd kan overhead og projek-

torer hjelpe oss med. I engelske barnehager har store sand- og vannbasseng en selvsagt plass i rommet (Hultman '04) (Se f.eks. bloggen «Sand and water tablets»)

MULIGHETENES VERDEN

Reggio-Emilia-tradisjonen har inspirert mange barnehager til å skape spennende rom. Det har ført til nye tanker og refleksjon rundt det pedagogiske miljøet i mange barnehager. For barna er rommets betydning så stor at diskusjonen må tas utenfor reggio-inspirerte kretser også. Vi må motvirke trenden der vi skaper rom fulle av ting, men tomme på muligheter. Lekekloke barnehager har respekt for og kunnskap om det barn faktisk er i stand til i lekens tilstand. Kunnskapen og holdningene til lek må ikke bare forbli fine ord i en årsplan. Barna skal se den i det de kikker inn på avdelingen og ser alt det spennende de kan ta i.

LITTERATUR

BRENDELAND, TRUDE: «Sansekasser» Artikkel i Første Steg 2, 2017

BRENDELAND, TRUDE: «Lekedeiger» artikkel i Verktøykassa, 2016

BROWN STUART: Play—How it shapes the brain, opens the imagination and invigorates the soul. Penguin group 2010

DALY, LISA OG BELOGLOVSKY, MIRIAM: Loose parts – inspiring play in young children. Redleaf press 2015

GUSS, FAITH GABRIELLE: Barnekulturens iscenesettelser 1, Cappelen Damm Akademisk 2015

HAABESLAND, ANNY OG VAVIK, RAGNHILD: Kunst og håndverk, hva og hvorfor, Fagbokforlaget 2000

HANSSON, HEGE: En barnehage til begjær, Fagbokforlaget 2016

HULTMAN, ELISABETH NORDIN: Pedagogiske miljøer og barns subjektskapning, Pedagogisk forum 2004

KNOOP, HANS HENRIK: Lek, læring og kreativitet—hvorfor glade barn lærer mer, Aschehoug, 2002

OLOFSSON, BIRGITTA KNUDSTOTTER: I lekens verden, Pedagogisk forum 1993

MYLESAND, MIA: Bygg og konstruksjon i barnehagen, Pedagogisk Forum 2008

NICOLAYSEN, M Barns møte med udefinerbare materialer i Barnehagefolk, ped. Forum 2010

ÖHMAN, MARGARETA: Det viktigste er å få leke, Pedagogisk forum, 2012

ÖHMAN, MARGARETA, ASPELI WIDAR:

Lekende nærvær—samvær og samspill, møter og muligheter. Pedagogisk forum, 2000

ØKSNES, MARIA: Lekens flertydighet. Cappelen, 2010

ØKSNES MARIA, BRØNSTAD EVA

STAI: «Leketøyets lekeverdi» I Brønstad, På spor etter lek, Fagbokforlaget, 2014

⬇ Når barn får materialer uten oppskrift, i stedet for ferdigproduserte leker, ser de muligheter ganske snart. «Hva kan jeg bruke denne til?»

TEKST OG FOTO:
Heidi Røsok-Dahl
Frilansjournalist
heidirosok@gmail.com

BARNEHAGEN MIN
Vi besøker barnehager litt
utenom det vanlige. Tips oss
på forstesteg@udf.no

På torskejakt

LÆRINGSVERKSTEDET OLSVIKA

Disse førskolebarna er alltid på tur og fisker ofte fra egen båt. – Barn trives best ute, og det blir færre konflikter, sier pedagogisk leder Marit Emdal Svindseth.

Jeg fikk en kjempetorsk. Den var SÅÅÅÅÅÅ stor, forteller Oda Hansen Bu, og strekker armene så høyt hun kan i været mens hun står på tå.

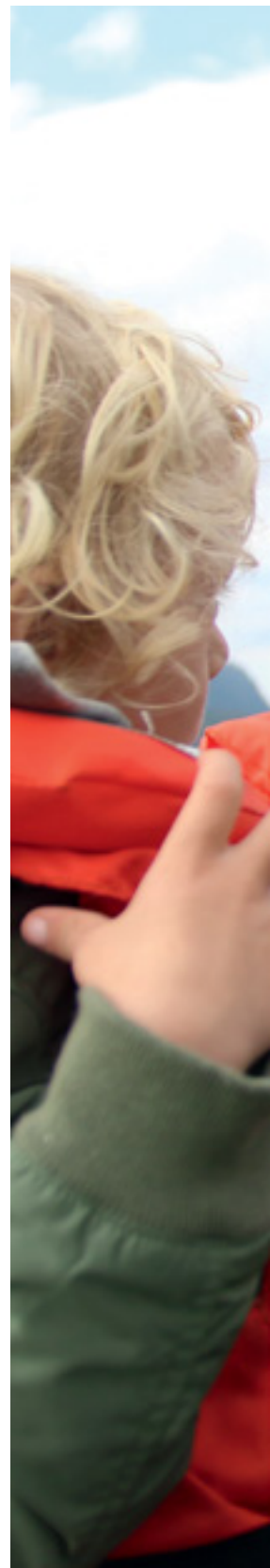
Oda er et av 24 førskolebarn som har sikret seg plass på friluftsavdelingen Hekla ved Læringsverkstedet Olsvika, en privat barnehage som ligger idyllisk til utenfor Ålesund. Det er lange ventelister for å komme inn.

– Vi er stort sett alltid på tur – ute med båten, på det «hemmelige stedet» i skogen, eller på tur med bussen, forteller Marit Emdal Svindseth. Hun er pedagogisk leder på den populære avdelingen.

– Marit og de tre assistentene gjør en fantastisk jobb. Gleden over å være ute smitter over på barna. Det er lett å se at de voksne også elsker å være på tur, forteller styrer Nina Alexandra Skytterholm.

UNIKT TILBUD

Denne dagen starter som de fleste dager for ungene på Hekla. Like sekker og drikkeflasker som de har fått låne i barnehagen finnes fram, og

– Vil dere holde torsken?
spør pedagogisk leder
Marit Emdal Svindseth
i Læringsverkstedet
Olsvika barnehage
utenfor Ålesund til Oscar
Kumlin-Herfjord og Liam
Zakarias Hjelmeland
Viddal som ofte er på båt-
tur med friluftsavdelingen.

1

2

3

1. – Hurra! Torsken er sikret i håven. Marit jubler og Liam Zakarias Hjelmeland Vididal passer på at assistent Kenneth ikke mister fisken. 2. Fisk nummer to, en sprellende makrell. Tuva Årseth Røimål, Liam Zakarias Hjelmeland Vididal og Oscar Kumlin-Herfjord hjelper pedagogisk leder Marit. 3. Lang, lang rekke for å sette seg på brygga. Så blir én og én gruppe barn kjørt i båt over til holmen, mens resten blir igjen og leter etter krabber foran naustet.

LÆRINGSVERKSTEDET OLSVIKA

- En privat barnehage i Olsvika utenfor Ålesund
- Har sju avdelinger, 150–200 barn og rundt 40 ansatte.
- Hekla eneste friluftsavdeling.
- Har gymsal og sanserom.
- Tidligere del av Kultur-kjeden, kjøpt opp av Læringsverkstedet i fjor.
- Læringsverkstedet har over 170 private barnehager i Norge.

ungene går pent på rekke den korte turen ned til naustet, der båten ligger. Men ti minutters rusletur i teorien kan fort bli en halv time i praksis. To hester skal inspiseres, og i veikanten finner ungene stadig blomster, pinner og skjell. Veier skal krysses, trafikkregler innprentes, og ved naustet må sekkene av og redningsvestene på.

– Kan du hjelpe meg? Synne Bertine Blom Bakkebø fikle litt med glidelåsen.

– Dette klarer du fint, repliserer Marit med et smil.

Mestring og selvstendighet er noe barna utvikler i rekordfart etter at de har startet på Hekla. De må selv passe på sekker, flasker og redningsvester og gå på do i skogen.

– Det er et unikt tilbud. Ungene som får være på Hekla året før skole-

start sitter igjen med mange gode minner, sier Skytterholm.

JAKTER HUMMER OG KRABBE

Når det ikke er for kaldt i vannet står båttur ofte på programmet.

– Oscar, Liam Z, Leander, Tuva og Solveig, nå kan dere gå i båten, sier Marit etter at ungene har fortært en varm karbonadelunsj. Barnehagen får varmmat fra et cateringfirma en gang i uka. De som ikke skal på båttur blir igjen i naustet, eller på holmen og går på krabbejakt, finner skjell, eller gjør andre aktiviteter i fjæra.

Fisketurene fordeles rettferdig mellom førskolebarna. Sammen med Marit og assistent Kenneth Knoff starter jakten på det perfekte fiskestedet.

– Da satser vi på at fisken biter i dag, da? Hva er det vi pleier å få?

4. Redningsvestene er alltid på når ungene er ved vannet. Her gjør de seg klare til båttur. 5. Barnehagen går i land på Vikholmen for å spise. Synne Bertine Blom Bakkebø leder an over de glatte steinene. 6. En gang i uka har barnehagen varmt mat fra et cateringfirma med på tur. I dag er det karbonader med poteter, brun saus og grønnsaker. 7. På tampen av dagen vanker det grillet banan med sjokolade.

- Torsk og sei og makrell, istemmer barna.
- Og hummer og krabbe, sier Liam.
- Ja, det er riktig. Teinene kan ta både krabbe og hummer, svarer Marit.

DET NAPPER

Ekkoloddet forteller oss at dybden er rundt 18 meter, og snørene på havfiskestengene går først i bunn, så litt opp. Deretter får barna holde stengene selv.

– Sånn ja! Raskt opp, i rykk. Da lurer vi fisken, oppmuntrer Marit.

Snart har Oscar, Liam Z. og Tuva napp på sin side av båten. Når fisken når overflaten, roper ungene «torsk». Kenneth er på plass med håven, og ungene jubler når torsken havner i båten.

– Se her, nå skal vi skjære i fisken

slik at den dør, forklarer Marit, mens hun kjører kniven inn mellom gjellene. Ungene får holde den etter tur.

– Jeg fikk utrolig mye sånne prikker på meg. Kanskje tusenvis. Det ser ut som snø, sier Tuva Årseth Røimål, mens hun børster av seg fiskeskjell. Ikke lenge etter har torsken fått følge av én makrell og to store sei.

– Se her! Jeg har fiskeblod, utbryter Oscar Kumlin-Herfjord og holder opp to blodige hender.

FÆRRE KONFLIKTER

– Her på Hekla må vi være forberedt på å ta ting på sparket, både i leken, og med hensyn til været. Vi må stunte og endre planene, forteller Marit.

Hun har også erfaring fra den mer tradisjonelle barnehagen med mange

faste inneaktiviteter supplert med utetid og av og til en tur. Hun mener at friluftslivet fører til færre konflikter.

– Barn trives best ute. Vi har færre konflikter. Vennskap er et veldig viktig fokus for oss, og alle skal inkluderes i fellesskapet. Ved at vi ofte er sammen i fellesskap, eller deler inn i grupper, unngår vi at det blir så klikkete som det kan bli under frilek i en «vanlig» barnehage, sier hun.

Også styrer Skytterholm bekrefter at barn med adferdsvansker ofte fungerer bedre på en slik utegruppe.

– Barn som er litt urolige i kroppen kan løpe, bevege seg og være aktive på en helt annen måte, understreker hun.

① **Se meg, jeg vil leke!**
 Terje Melaas
 Kommuneforlaget (2016)
 108 sider

Lek er blodig alvor

Utradisjonell bok om lekerabling og lekens betydning i barnehagen.

Fagbøker kan være kolosser med mye innhold og referanselister som kan ta pusten av mange. Det gjelder ikke denne boka, som er på korte 108 sider. Boka er utradisjonell på flere måter.

DIKT OG KRITIKK

Her er innslag av dikt som funderer over PISA-undersøkelsen, og det med snert til hvordan den har påvirket og standardisert hverdagen også i barnehagen. Mantraet til forfatteren er at lek er viktig. Lek er blodig alvor og lek er jammen slitsomt også. Uansett er lek en viktig og utviklende del av barnas oppvekst, vi kan ikke la noe så viktig forsvinne, ifølge forfatteren. Han ser på hvorfor 6-åringene ble skoleelever. Det har vist seg at mye lek forsvant fra barnas hverdag, og han spør om det var til det beste? Forfatteren konkludere med at rik lek må være et mål for barnehagen.

LEKERABLING

Narrativene som krydrer boken er oftest morsomme, og som leser kan vi kjenne på livsgleden som bobler rundt barn i lek. Forfatteren har tatt innover seg at barnehagen er en

ANMELDT AV:
 Kirsten Flaten
 Dosent, Høgskulen
 på Vestlandet
kirsten.flaten@hvl.no

flerkulturell lekearena. Han viser til at minoritetsspråklige barn kan ha vansker med å delta i felles lek, fordi de mangler nødvendige språkferdigheter.

Men ikke alle narrative er der for å hylle leken. Forfatteren viser også at barn kan være triste og engasjere seg i lek for å skjule dette. Forfatteren deler også egne barndomsopplevelser på en artig måte. Det er eksempler fra hjemmesituasjon og foreldremøte, og gir en imponerende bredde i en så kortfattet bok.

Boka tar for seg begrepet lekerabling som betyr at et barn tar initiativ til lek. Det er et behov for å være involvert med andre og ønske å ha andre inn i leken. Barn som er utrygge, eller har funksjonshemning klarer ikke alltid å få til dette og trenger støtte.

Bokens språk har hverdagslige ord og begreper. Narrative gjør at man kjenner seg igjen i barnehagehverdagen. Boken kan leses av alle ansatte og brukes som grunnlag for faglige drøftinger i personalgruppa.

➔ **Forskerfrø i naturen**
 Terje Høiland
 Cappelen Damm Akademisk (2017)

En praktisk bok om hvordan du kan bruke digitale verktøy i det pedagogiske arbeidet i barnehagen, som bildebehandling, digital bildefortelling, lydopptak, digitale tavler, wiki, publisering på YouTube og Slideshare, opphavsrett og personvern. Du får konkrete tips til hvordan lage digital bildebok sammen med barna om krabber og kyr. For nybegynnere og digitalt avanserte.

➔ **Hvis klær kunne fortelle**
 Siri Søftestad og Øivind Aschjem
 Universitetsforlaget (2016)

Gjennom foto av klær, sko og eiendeler får du gripende historier om barn som har vært utsatt for omsorgssvikt, vold og overgrep. Tanken bak boka er å gi en bredere forståelse for disse tabuene og hvordan du kan hjelpe. En bok for alle som jobber med barn og unge.

➔ **Mamma og pappa er skilt – om barn og skilsmisse**
 Else Marie Schmidt Andersen, Trine Hjorth Bønnerup og Rikke Mølbak
 Gyldendal akademisk (2016)

En ny bok i serien psykologi for barn. Boka er for barn fra fire til åtte år som har foreldre som har gått fra hverandre. Du får åtte historier som du kan bruke til å snakke med barna om hvordan livet med skilte foreldre er. Her er konkrete forslag til hvordan du kan støtte barn i det de opplever som vanskelig. En lettlest bok med tegninger til hver historie.

↑ Foreldresamarbeid i barnehagen

Ingeborg Tveter Thoresen
Cappelen Damm akademisk (2017)
216 sider

Litt detaljert om samarbeid

En interessant bok om foreldresamarbeid som gjerne kunne hatt enda flere praksisfortellinger.

Tveter Thoresen valgte å skrive en fagbok med fokus på det viktige foreldresamarbeidet da hun i sin tid som underviser i barnehagelærerutdanningen så at studentene ofte så bort ifra første setningen i samfunnsmandatet «Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet...». Hun mener også at det reflekteres lite over temaet i forskning og i utdanningens faglitteratur. «Faglig trygghet kan styrke den personlige tryggheten, som vesentlig for å møte foreldre med en åpen holdning», skriver forfatteren som helt klart ønsker å fylle ryggraden til barnehagelærere og studenter med faglig styrke.

FLERE PRAKSISFORTELLINGER

Bokens første del «Hvorfor foreldresamarbeid» har praksisfortellinger fra foreldre som ikke har hatt det beste samarbeidet med barnehagen, og vi kan lese om fagledere som har interessante vinklinger til foreldresamarbeidet. Jeg mener boken med fordel hadde hatt godt av flere praksisfortellinger, både fra foreldre og barnehagelærerne, som er i daglig dialog med foreldrene. Det blir litt tungt og

ANMELDT AV:

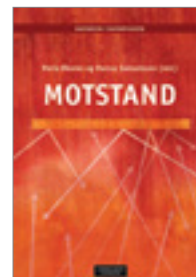
Kathrine Mathilde Fagereng
Barnehagelærer med master i barnehagepedagogikk.
Pedagogisk leder i Hogsnes barnehage, Tønsberg og forfatter.
kathrinefagereng@hotmail.com

tørt med alle paragrafene, så en blanding hadde vært ideelt.

TIL BARNETS BESTE

I boken går forfatteren hardt ut mot endringene som presser barnehagens egenart, og som på barnehagefeltet føles truende mot forståelsen av barnets beste. Forfatteren mener omsorgsoppgaven ikke løftes høyt nok, og reiser viktige spørsmål i debatten.

Mens jeg leser undrer jeg meg over bokens tittel, og føler meg til tider litt lurt. Forfatteren skriver om det komplekse foreldresamarbeidet ut fra barnehagelovens paragrafer og rammeplanen, men store deler av boken handler om de utfordringene barnehagens egenart står ovenfor med så mange detaljer at forfatteren skriver seg bort fra bokens hovedtema. Det er en mangfoldig grunnbok om foreldresamarbeid, om politiske utfordringer, menneskerettigheter, barnehagens grunnlagsdokumenter, flerkulturelle perspektiver og om ledelse. Den passer for barnehagelærerstudenter og utdannere og ledere og ansatte i barnehagen.

→ Motstand

Maria Øksnes og Marcus Samuelsson (red.)
Cappelen Damm Akademisk (2017)

Nordiske barnehageforskere presenterer ny kunnskap om barns motstand i flere artikler. Forskerne drøfter motstand fra barna i barnehagehverdagen, motstand som ressurs, lek som motstand og motstand i et demokratiperspektiv. Fagfellevurdert. Først og fremst for forskere. (Anmeldelse kommer.)

→ Praksisbarnehagen

Elin Kari Høihilder og Hanne Lund-Kristensen (red.)
Gyldendal akademisk (2017)

Hvordan få til en bra praksis for barnehagelærerstudentene? Det kan denne boka utfordre deg på. Erfarne fagfolk gir deg profesjonsrettede drøftinger om praksisopplæring, som samspill mellom student og praksislærer, studentens rolle, veiledning, formelle føringer, og forholdet til utdanningsinstitusjoner. En forskningsbasert artikkelsamling. (Anmeldelse kommer.)

→ Herr Hansen får besøk

Elisabeth Moseng
Mangschou forlag (2017)

En bildebok om surpumpen Herr Hansen, som ikke liker dyr eller barn. En dag står en diger elefant i hagen hans, som alle vil hilse på. Hva gjør han da? En bok om vennskap og uventede situasjoner som kan skape nye og sterke relasjoner. Fremmedfrykt og redselen for forandring er underliggende tema. For barn 3-6 år.

PROBLEMATISK OM FAVORITTBARN

Første Steg nr. 1/2017 har en artikkel om favorittbarn basert på en undersøkelse utført av Opinion på oppdrag fra Første Steg, Yrke og Utdanning.

Undersøkelsen hadde en svarprosent på ca 25. Det er så lavt at det er grunn til å stille spørsmål om undersøkelsen i det hele tatt kan kalles gyldig. Første Steg problematiserer overhodet ikke dette forholdet, men hevder friskt og freidig at «3 av 10 sier de har mislikt et barn i jobbsammenheng». Dette er jo en svært alvorlig situasjon. Når vi leser videre i artikkelen, ser vi at 85 % av dem som har svart, altså 181 personer, var styrere. 12 % (ca 25 personer) var barnehageeiere. Det betyr at 96 % av dem som svarte, trolig ikke er i direkte kontakt med barna. Det er litt forskjell på

å sitte på et kontor, eventuelt langt unna selve barnehagen, og kjenne på at man misliker et barn, enn om man er i direkte kontakt med barnet hver dag. Kun 3 % av dem som svarte på undersøkelsen, var barnehagelærere. Det er SJU personer. Sju.

Jeg synes det er kritikkverdig at et så viktig tema blir behandlet så skjodesløst i Første Steg. Artikkelen gir inntrykk av at det er mange barn i dagens barnehager som blir mislikt av personalet. Hvis dette er riktig, er det et alvorlig problem. Men dette kan vi ikke vite noen ting om ut fra undersøkelsen. Derfor burde Første Steg latt være å skrive om saken til de eventuelt hadde et bedre og mer pålitelig materiale å gå ut fra.

Et annet problem er hvordan redaksjonen blander sammen hvem det er som har utført undersøkelsen og de to forskerne som har blitt bedt

TEKST:

Anne Greve
Førsteamanuensis, Høgskolen
i Oslo og Akershus
anne.greve@hioa.no

⬇ Saken om favorittbarn i Første steg nr 1 2017 skaper debatt. Faksimile.

om å kommentere tallene. Slik det nå fremstår, med et helsides bilde av den ene forskeren (Teresa Aslanian) og et sitat fra den andre forskeren (Sonja Kibsgaard) i ingressen, gis det et inntrykk av at det er disse to forskerne som har utført undersøkelsen. Selv om det står oppgitt i en faktaramme og delvis også i teksten at undersøkelsen har vært utført av Opinion, kan det lett forstås som at det er Aslanian og Kibsgaard som har utført forskningen. Dette stemmer ikke.

ØNSKER DU Å ANNONSERE I FØRSTE STEG?

FØRSTE STEG kommer ut fire ganger i året og er et faglig-politisk tidsskrift med reportasjer, aktuelle fagartikler og debatter med hovedvekt på barnehage og oppvekst.

Målgruppen er barnehagelærere, -studenter, styrere i barnehager, høgskolelærere og fagfolk tilknyttet de kommunale barne- og oppvekstetater.

DE NESTE UTGIVELSENE I ÅR

Nr	Frist	Utkommer
3	13.9.	10.10.
4	16.11.	12.12.

For ytterligere informasjon og bestilling kontakt:

Epost: kikki@salgsfabrikken.no
Telefon: 901 19 121

NÅ UT TIL
37.000
LESERE!
GODKJENT OPPLAG:
28.842
(FMK 2016)

utdanningsnytt.no/diverse/annonsinformasjon

➔ **Hvorfor har vi blå striper på armen? Temaperioder og prosjektarbeid med barnehagebarn**

Marianne Undheim
INFOVEST forlag (2015)
185 sider

ANMELDT AV:

Kristin Holte Haug
Førstelektor ved institutt for
barnehagelærerutdanningen, HiOA
kristin.holtehaug@hioa.no

Nyttig bok om temaarbeid

En god bok for barnehagefolk som vil i gang med temaarbeid, eller trenger påfyll om bruk av digitale medier.

Marianne Undheim i Kleppe friluftsbarnehage har skrevet flere publikasjoner om digitale verktøy og medier i pedagogisk arbeid i barnehagen. Med boken *Hvorfor har vi blå striper på armen?* setter hun på en glitrende måte teknologien inn i barnehagers arbeid med tema- og prosjektarbeid. Min leselyst trigges når jeg i forordet leser at spørsmålet i bokens tittel kom fra et barn i arbeidet med temaet «Kroppen i rommet».

BARNEMEDVIRKNING

Boken hviler på *barnemedvirkning* – et begrep forfatteren bruker konsekvent. Bokens undertittel er nettopp temaperioder og prosjektarbeid med barnehagebarn – ikke for barn eller i barnehagen. Hun er krystallklar på at barn mestrer og skal være aktive deltakere i sin egen barnehagehverdag, og ha påvirkningsmulighet og reell innflytelse. Tema- og prosjektarbeid presenteres som en måte å ivareta nettopp dette, samtidig som det strukturerer det pedagogiske arbeidet.

Boken består av tre deler og 13 kapitler. Et av kapitlene i *del 1* tar for seg fasene i tema- og prosjektarbeid (planlegge, gjennomføre, reflektere, dokumentere, evaluere). Her løftes rammeplanens fagområder fram og Howard Gardners «Teori om de mange intelligenser» (MI): personlig, sosial, språklig, logisk-matematisk, visuell-romlig, musikalsk, kroppslig-kinestetisk og naturalistisk intelligens. Dette visualiseres i fargerike planleggings skjema. Alt med basis i barnemedvirkning, et helhetlig læringssyn og et variert læringsmiljø.

PRAKTISKE EKSEMPLER

Del 2 inneholder ti praktiske eksempler, alle gjennomført sammen med barna og personalet i Kleppe. Det gir legitimitet til eksemplene, som spenner fra «Rommet inni kroppen» til «Bukkene Bruse». Eksemplene settes inn i rammen av prosjektarbeid og Gardners MI, noe som bidrar til forståelse og praktisk anvendelse. I *del 3*, verktøy og metoder avrundes

boken med digitale tips. Jeg nevner her digital temabok, digital fortelling og animasjonsfilm. Forfatteren løfter fram at barn som produsenter av digitalt innhold utvikler mediekompetanse. I tillegg oppnås mestring og sosiale kompetanse når de for eksempel lager digitale fortellinger sammen.

Boken framstår som delikat og innbydende, med fine farger og god margbredde. Særlig liker jeg gjentakelse av avsnittenes hovedpunkter i venstremargen. De mange bildene, som både inspirerer og instruerer, er alle tatt av barna eller personalet i Kleppe.

Boken er en perle for studenter og barnehagefolk som vil sette i gang med tema- og prosjektarbeid – og som også trenger påfyll om bruk av digitale medier og verktøy i pedagogisk arbeid med barn.

TEKST OG ILLUSTRASJON:

Morten Solheim

Seniorrådgiver i Utdanningsforbundet

morten.solheim@utdanningsforbundet.no

Pinnevipping

For noen år siden sto Alice på en pinnestol og vippet meg av pinnen. Det gjorde meg til en bedre barnehagelærer.

Hun var fire år og opponerte mot min distanse. Jeg sto rett foran henne med et skjema for å få bedre oversikt over hennes sosiale ferdigheter. Hun svarte meg ved å irettesette meg på min sosiale inkompetanse. Det er snart ti år siden, men fortsatt sitter det i som en skjellsettende opplevelse. En slik pinnevippesituasjon hvor barn får deg til å forstå at du er på feil spor.

SE MEG, DA!

Jeg skulle bruke et skjema for å registrere barns trivsel, helt enkelt, og mens jeg sto med nesa i skjemaet forsøkte Alice vise meg et nytt triks. Oppgitt over min manglende tilstedeværelse satte hun en liten rød og gul pinnestol foran meg, krøp opp på den, veivet med armene og ropte: «Se meg, da, Morten!»

Den gangen skrev jeg ned den lille historien og jeg konkluderte at i min iver etter å se hvert enkelt barn, var det nettopp det jeg ikke gjorde.

FORDRER ANSVAR

Et ord som har vært sterkt til stede i det offentlige ordskifte om barnehagen det siste halve året er ansvar. Bakgrunnen er at begrepet ikke ble tatt i bruk i høringsutkastet til ny rammeplan, når

barnehagelærerprofesjonen ble omtalt. Dette skapte selvsagt uro i profesjonen, all den tid de profesjonsoppgavene som tillegges barnehagelæreryrket fordrer ansvar.

I Lærerprofesjonens etiske plattform omtales ansvar på denne måten under en av lærerprofesjonens grunnleggende verdier, *Profesjonell integritet*: «Vår metodefrihet og profesjonelle skjønnsutøvelse gir oss et særlig ansvar for å være åpne om de faglige og pedagogiske valgene vi gjør. Samfunnet skal ha tillit til at vi bruker vår autonomi på en etisk forsvarlig måte.»

Uansett om regjeringen velger å la være å omtale forhold som ansvar, skjønnsutøvelse eller autonomi, vil disse områdene fortsatt være til stede i den enkelte barnehage, for den enkelte barnehagelærer. Det er tross alt ikke kommunen *in persona* som møter barna i døra om morgenen.

PROFESJONELL INTEGRITET

I sitatet fra lærerprofesjonens etiske plattform, hviler en stor forpliktelse på lærerne i både barnehage og skole: Med muligheten for profesjonell autonomi og skjønnsutøvelse (enten disse forholdene er uttalt eller tilslørt i sentrale styringsdokumenter) medfølger et ansvar. I dette tilfellet omhandler ansvaret at profesjonen er «åpne om de faglige og pedagogiske valgene (...)».

Om jeg skal prøve meg på en antakelse, vil jeg tro at nettopp dette blir en av de viktigste oppgavene for barnehagelærerprofesjonen i tiden fremover. Selvsagt med unntak av å være i direkte møte med barna. Grunnen til denne antakelsen, er at vi de senere årene, har sett en tendens til at myndigheter og eiere, stadig ønsker å se profesjonen mer i kortene. Dette kan man på den ene siden se på som et uttrykk for mistillit. På den andre siden kan det være at barnehagen er en så betydningsfull samfunnsinstitusjon, at det helt enkelt er rimelig at vi må vise frem det arbeidet vi gjør.

PRAKSIS SOM HÅNDVERK

Selv tror jeg vi gjør det enklere for oss selv ved å anse dette faktumet som et tegn på at barnehagelærerprofesjonen er viktig. Jeg tror også at den beste måten å forebygge den mistilliten man måtte frykte, er å vise frem faget sitt. Eller kanskje enda bedre, å vise frem håndverket som utledes av faget. Det er en forslitt og kanskje upresis metafor å kalle pedagogisk praksis for et håndverk. Men om vi fristiller oss fra å tenke metaforen helt ut – slik at vi reduserer barna til et materiale – er kanskje ikke metaforen så dum likevel.

Ifølge store norske leksikon er håndverk en «produksjonsform som for en stor del krever håndarbeid og

personlig innsikt, og som forutsetter opplæring og lang øvelse». Som barnehagelærere har vi både opplæring og lang øvelse. Vi utøver håndarbeid i direkte så vel som overført betydning, og ikke minst, vi bruker vår personlige innsikt til å utøve yrket.

Selv husker jeg svært godt at min bestefar som var modellsnekker, alltid lyttet til lyden av trestykket når han banket på det, for å finne om emnet var egnet for det formål han skulle bruke det til. Han tok ansvar for ikke å bruke et porøst stykke tre, til å lage en stol som noen skulle sitte på i mange år. Slike ansvarlige valg tar også barnehagelærere. Selv tok jeg ansvar for å finne bedre metoder for å vurdere Alices trivsel, enn å skalere ulike forhåndsdefinerte kategorier i et skjema.

JEG TROR VI SOM PROFESJON HAR MYE Å VINNE PÅ Å VISE FREM HÅNDVERKET VÅRT.

TOMMELFINGERREGLER

Jeg tror vi som profesjon har mye å vinne på å vise frem håndverket vårt. For en del år siden var de mest sentrale fagene i barnehagelærerutdanningen pedagogikk og metodikk. Kanskje kan vi oversette disse til *faget* (pedagogikken) og *håndverket* (metodikken). Som

profesjon må vi vise frem begge deler, både det vi kan, og det vi gjør. Eller sagt på en annen måte, vi må vise frem det vi gjør, og begrunne hvorfor vi gjør det slik.

I gode håndverkstradisjoner utvikles ofte nyttige tommelfingerregler. Min bestefar brukte en rekke verktøy i sitt arbeid som snekker. Ansvaret for hva han brukte verktøyet til og hvordan han førte det i hånden, lå likevel på han som håndverker. Mitt tilsvarende ansvar i arbeidet med barn, fikk jeg øye på den dagen Alice vippet meg av pinnen. Jo, kanskje kunne et skjema være et nyttig verktøy i arbeidet med å vurdere hennes trivsel. Men, og her kommer tommelfingerregelen; en metode, et verktøy, et skjema – kan aldri erstatte profesjonelt ansvar.

TEKST:

Karen Ingebjørg Draugsvoll
Pedagogisk leiar i Fjell kommune,
etterutdanning innan spesialpedagogikk
og mastergrad i pedagogikk
kidraugsvoll@hotmail.com

KAN LEIK OG LÆRING SKILJAST?

Større vekt på læring treng ikkje innebere mindre leik, men vi pedagogar må vere medvitne på korleis vi møter leik og læring i det daglege.

Barn sin rett til leik er innskripen i FN sin barnekonvensjon, artikkel 31. I ei tid der barnehagen er utsett for større læringstrykk og krav om målbare resultat er det interessant å sjå om omgrepa kan sjåast i samanheng eller må studerast kvar for seg. Kan vi når læringstrykket aukar risikere at læring går på bekostning av den frie leiken?

LÆRINGSMILJØ

Barnehagen vert i dag stilt overfor større krav til læringsresultat, måling og tidleg innsats, noko som aukar presset på barnehagen til å vere ein læringsarena. Det vert likevel for enkelt å hevda at leik og læring ikkje kan sjåast i samanheng. Då tek vi ikkje omsyn til at der skjer mykje utilsikta læring når barn leikar (Brostrøm i Lillemyr 2014; Olofsson 1993, Øhman 2012). Når barn får utvikla gode leikerutinar, vil det vere sannsynleg at dette også er eit stimulerande læringsmiljø. Men dette fordrar at pedagogen legg til rette for at den gode leiken får utvikla seg. Leiken må kome først, så læringa (Melaas 2013, s. 117).

LÆRER SOSIALE REGLER

Kunsten må vere å leggja til rette for meir fri leik og på same tid sjå den læringa som finst i leiken. Læring skjer i alle situasjonar, og det er ikkje

mogleg å føreseie når dei viktigaste lærings-situasjonane oppstår (Pålerud 2013, s. 45). Barn lærer til dømes sosiale reglar gjennom leik. Dei lærer og å løyse konflikter, og det å ta den andre sitt perspektiv (Olofsson 1993, s. 118-120; Ruud 2010, s. 20-22).

Om fokus berre er på læringsresultat og måling, er det klart at læringa vert instrumentell og kan gå på bekostning av leiken. Men om vi tør å sleppe styringa og leggja til rette for meir fri leik, oppstår det kanskje vel så verdifull læring der, som i dei organiserte aktivitetane. (Pålerud 2013, s. 33).

INNHALD SOM DIDAKTISK MÅL

Instrumentell tenking *kan vere* rimeleg i pedagogisk praksis, men overtramp skjer om vi ikkje erkjenner skiljet mellom instrumentell (teknisk) fornuft og den praktisk-etiske fornuft (Skjervheim 1976; Vik 2014, s. 7) som er nødvendig i møte mellom menneske. I dette ligg at ein-sidig fokus på leik som middel for å oppnå gode læringsresultat er uheldig, medan eit medviten fokus på relasjonen mellom leik og læring kan bidra til verdifull læring der-og-då.

Fleire forskarar og politikarar drøftar i dag problemstillingar og tema som er viktig for utdanning som om dei var *tekniske*. Dette gjer at læringa får eit instrumentelt preg over seg, barnehagen og skulen vert eit middel for å oppnå kompetanse og kunnskap for framtida (Pålerud 2013, s. 22; Biesta 2003, s. 64). Men læring er meir enn målbare ein-

ingar. Pålerud (2013) tek til orde for ein didaktikk der målet ikkje er definert som læringsresultat, men sjølve innhaldet og det å vere i ein prosess saman med andre. Det å arbeide med musikk, barnelitteratur eller naturfag treng ikkje ha andre mål enn det å gjere dette verdifulle innhaldet tilgjengeleg for barn (s. 47-48; Peters 1992, s. 129). Slik er det også med leik.

REFLEKTERT FORHOLD TIL LEIK

Det er pedagogen sitt ansvar ikkje å la seg farge av politikarane sitt einsidige fokus på læringsresultat. Utan eit reflektert forhold til fenomenet leik, risikerer vi å avgrense leiken til å vere eit instrument, ein metode for læring. Då vil viktige forståingar for leiken som barn si livsform og uttrykksform ikkje verte ivareteke (Wolf 2014, s. 21). Slik mister leiken sin eigenverdi. Ved å heller la leiken, og ikkje det barna lærer i leik, vere tema for dei didaktiske drøftingane, vil barna og korleis vi kan fremja den gode leiken vere i fokus for dei pedagogiske drøftingane, ikkje læringsresultatet.

UTILSIKTA LÆRING

Leik og læring er to ulike fenomen som kan gripe over i kvarandre (Lillemyr 2014, s. 18). Når vi tenkjer pedagogisk i forhold til barn si utvikling kan leik og læring også vere to sider av same sak.» Læring treng ikkje gå på bekostning av leik. Kunsten må vere å sjå den spontane og utilsikta læringa som finst i leiken. Vi må anerkjenne leiken sin eigenverdi og ikkje nytteverdien, sjølv om leiken også har ein nytteverdi i form av den spontane læringa som skjer når barn leikar. Klarar vi dette kan vi ikkje seie at læring går på bekostning av leik. Vi kan derimot hevde at leik og læring på nokre vis utfyller kvarandre.

VAKSNE SOM STØTTE

Leik og læring treng ikkje å vere motsetnader. Det er heller ikkje slik at vaksne *ikkje kan* vere deltakande i barn sin leik, men dette må skje på barna sine premiss. Pedagogen må *sjå og forstå* korleis leik kjem til uttrykk, for å ikkje umedvitet kome i skade for å øydeleggje den. Når barna er i djup

leik er det best å støtte leiken i rolla som velvillig tilskodar og skjerme den for avbrytingar (Røthle 2005, s. 125-128; Van Manen 1993). Nokre gonger er det likevel nødvendig med aktiv støtte frå pedagogen for å føre leiken vidare.

Barna treng vaksne som kan vere aktive tilskodarar og på same tid sjå når det er behov for å fremja samspelet eller leiken sin vidare gong (Wolf 2014, s. 116). Kanskje er det nok å tilføre ny spenning ved å rope BØØ! til barna som spring og dermed omskarar springinga til felles leik. Eller vi kan støtte barn sin hoppeleik frå utsida ved å strekkje ut ei støttande hand (Røthle 2005, s. 128).

GRIP AKTIVT INN

Andre gonger kan det vere at leiken stoggar heilt opp, noko som fordrar ein meir målretta intervensjon der pedagogen grip aktivt inn og fører leiken vidare. Barn som ikkje leiker kan ikkje nytta leiken til utforsking og utprøving, på same måte som andre barn. Desse barna treng pedagogen

Kunsten må vere å leggja til rette for meir fri leik og på same tid sjå den læringa som finst i leiken, skriv artikkelforfattaren. Foto: Thinkstock

sin støtte for å leike (Øhman 2012, s. 217; Frøyland 2005, s. 185; Øhman 2014, s. 156).

Engasjert nærvær treng ikkje bety at pedagogen alltid leiker. Ofte treng barna berre å kjenne på tryggleiken ved at den vaksne roleg set seg ned eller er i nærleiken, ikkje som ein passiv tilskodar, men djupt engasjert observatør (Øhman 2014, s. 155).

BEHOV FOR FLEIRE SYN

I møte med det komplekse mangfaldet ved leiken, må vi erkjenne at det er behov for fleire tilnærmingar som kan supplere kvarandre. Men ei viktig forankring bør vere eit nyare syn på barn og barndom (Lillemyr 2014, s. 14), der vi ser barnet som subjekt.

Kanskje kan vi hevde at det er haldninga til pedagogen – i møte med barna og leiken som fenomen – som avgjer om vi klarar å vareta leiken sin eigenverdi eller ikkje. Det å møte barn sin leik og deira læringsprosessar fordrar refleksjon. Målet med dei didaktiske drøftingane må vere innhaldet, ikkje resultatet av aktiviteten (Pålerud 2013, s. 47–48).

Kanskje kan vi seie at leik og læring går hand i hand, det handlar berre om kva haldning vi møter dei to fenomen med. Artikkelen er meint å vere eit kritisk innspel til den todelinga som vi ser i debatten kring leik og læring, ikkje ein fasit på korleis ting bør vere.

LITTERATUR:

- BIESTA, G.J.J. (2003).** Demokrati – ett problem för utbildning eller ett utbildningsproblem? Tidsskriftet Utbildning & demokrati, vol. 12, 1, 59–80. Henta frå <http://www.oru.se/Forskning/Forskningsmiljoer/miljo/HS/Utbildning-och-Demokrati/Utbildning--Demokrati/Tidigare-nummer/#2003>
- BRØNSTAD, E.S. OG ØKSNES, M. (2014).** Leketøyets lekeverdi. I.T.B. (red.). *På spor etter lek. Lek under moderne vilkår*. Bergen. Fagbokforlaget.
- FRØYLAND, S.L. (2005).** Er leken for alle? I.S., G. Løkken. og M. Røthle. (red.). *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. Oslo. Cappelen Akademisk Forlag.
- JOHANSSON, E. OG PRAMLING I.S. (2009).** *Å lære er nesten som å leke. Lek og læring i barnehage og skole*. Bergen. Fagbokforlaget.
- LILLEMYR, O.F. (1999).** *Lek-opplevelse-læring i barnehage og skole*. Oslo. Universitetsforlaget.
- LILLEMYR, O.F. (2014).** Lek som mangfold. I.T.B. (red.). *På spor etter lek. Lek under moderne vilkår*. Bergen. Fagbokforlaget.
- LØKKEN, G. (1996).** *Når små barn møtes*. Oslo. Cappelen Akademisk Forlag.
- MELAAS, T. (2013).** *Blikk for lek i barnehagen. Starte – verne – videreutvikle*. Oslo. Kommuneforlaget.
- OLOFSSON, B.K. (1993).** *Lek for livet. Observasjoner og forskning om barns lek*. Oslo. Andersen & Butenschøn.
- PETERS, R.S. (1992).** Utdanning som innvielse. I.E.L. (red.). *Pedagogisk filosofi*. Oslo. Ad Notam Gyldendal.
- PRAMLING I.S. OG CARLSSON, M.A. (2009).** *Det lekende, lærende barnet i en utviklingspedagogisk teori*. Oslo. Universitetsforlaget.
- PÅLERUD, T. (2013).** *Didaktikk for en demokratisk barnehage*. Bergen. Fagbokforlaget.

RUUD, E.B. (2010). *Jeg vil også være med! Lekens betydning for barns trivsel og sosiale læring i barnehagen*. Oslo. Cappelen Damm Akademisk.

RØTHLE, M. (2005). Møtet med de lekende barna. I.S., G. Løkken. og M. Røthle. (red.). *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. Oslo. Cappelen Akademisk Forlag.

SKJERVHEIM, H. (1976). Det instrumentalistiske mistaket. I.H. (red.). *Deltakar og tilskodar og andre essays*. Oslo Tanum-Norli.

VAN MANEN, M. (1993). *Pedagogisk takt. Betydningen av pedagogisk omtensksomhet*. Nardås. Caspar Forlag.

VIK, STINE. (2014). Barns deltakelse og tidlig innsats: et pedagogisk bidrag til forståelse av tidlig innsats i norske barnehager. Tidsskrift for nordisk barnehageforskning, vol. 8, 2, 1-13. Henta frå <https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/view/647/1052>

WOLF, K.D. (2014). *Små barns lek og samspill i barnehagen*. Oslo. Universitetsforlaget.

ØHMAN, M. (2012). *Det viktigste er å få leke*. Oslo. Pedagogisk Forum.

ØHMAN, M. (2014). Det viktigste er å få leke – om lekens realsjonelle kompleksitet og voksnes intervensjoner i barns lek. I: T.B. Rasmussen (red.). *På spor etter lek. Lek under moderne vilkår*. Bergen. Fagbokforlaget.

ØKSNES, M. OG SUNDSDAL, E. (2014). Lek – det som gjør livet verd å leve! I.T.B. (red.). *På spor etter lek. Lek under moderne vilkår*. Bergen: Fagbokforlaget.

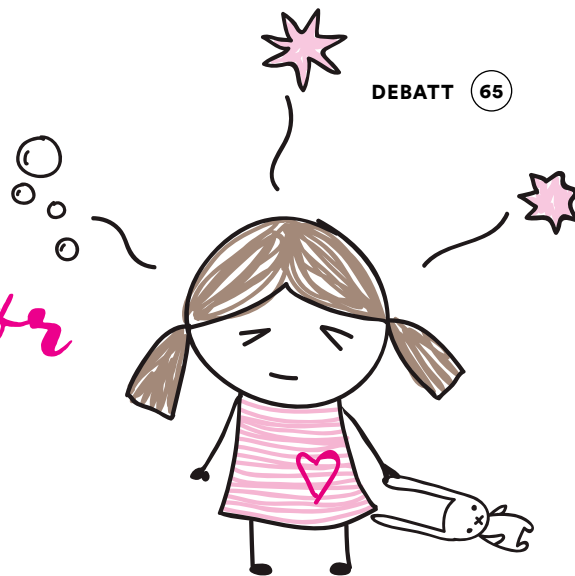
Denne artikkelen er eit kritisk innspel til den todelinga som vi ser i debatten kring leik og læring, skriv artikkelforfattaren. Foto: Thinkstock

TEKST:

Therese Halle Isene,
barnehagelærer, miljøterapeut
og trebarnsmor
thehalleis@gmail.com

4 år og arbeidsfør

**Jeg åpner øynene. En ny dag har begynt.
En ny dag hvor kroppen skal bli tynt.
Den verker, hodet er tungt og jeg har vondt i magen.
Slik starter jeg dagen.**

Jeg vet vi har det travelt, pappa må rekke jobben sin.
Om et øyeblikk vet jeg han står i dørråpningen min.

Der er han, tørker seg med dusjhåndkleet.
«Klokka er mye, vi må snart dra!»
Jeg undrer meg over hvor de voksne får alt stresset fra?

Det de ikke vet, er at det treffer meg – hardt
– hver gang jeg får en brå start.

Frokosten er ferdig smurt.
«Kan jeg få være hjemme i dag?», har jeg som vanlig alt spurt.

Pappa klemmer meg lenge og godt.
«Hadde jeg kunnet, skulle du fått!»

Jeg gjesper høyt.
Jeg er sliten. I en alder av 4 år. Er ikke det litt drøyt?

Av med pysj, på med klær,
en ny, lang arbeidsdag er på trappene her.

Visste du at å være i barnehagen også er en jobb for meg?
Jeg har faktisk like lang arbeidsdag som deg!

Pappa roser, sier jeg er rask og sterk.
Jeg har ikke tid til å lytte til egen hodepine eller mageverk.

Jeg prøver å fokusere.
Selv om smertene for hver dag blir flere.

Vel framme i barnehagen er det en hektisk morgen
med få voksne til stede.
Kroppen er i beredskap, jeg er i villrede.

Kjære kropp, tenker jeg, jeg har ikke tid til å lytte til deg.
Jeg har en hverdag som krever meg.

La oss stoppe opp.
Det er noe jeg ikke forstår. De voksne sier det er viktig
å lytte til egen kropp?

Gjelder ikke dette også meg,
selv om jeg er mindre enn deg?

Vi barn er tilpasningsdyktige. Har vi vondt et sted
og får beskjed om å ta oss sammen, stå på, være raskere,
være flinkere – gjør vi til slutt det.

Men som mor og pedagog spør jeg nå:
Er vi i det lange løp tjent med det?

Med lavere bemanning enn Øie-utvalgets forslag (NOU 2012: 1),
1:3/1:6, kan en tøff hverdag være realiteten til enormt mange små.
Overgangen fra hjemmeliv til institusjonsliv blir fort kald og brå.

FNs barnekonvensjon presiserer at alle barn har rett til hvile,
fritid og lek.

Jeg frykter at da vi unngikk å lovfeste bemanningsnormen,
var det mange barn vi svek!

Ylva Ellneby, forfatter og pedagog, hevder at «skal vi ha det bra,
trenger vi balansen mellom spenning og avspenning» (Ellneby
2000: 34). Med få voksne frykter jeg at hver enkelts behov blir
tilsidesatt, og kravet om hvile og fritid lettere fratatt.

Barnehagen med tidlige morgener og lange dager tror
jeg har kommet for å bli.
Men ta tilbake barndommens egenverdi!

Med tilstedeværende og nok, kompetente voksne kan
barna få tid og rom til å være seg selv.
Tid til barndommens livsviktige sprell.

Krev gode barnehager gjennom å lovfeste en bemannings-
norm og en pedagogtettethet på minst 50 prosent FØR 2020
– for barnas ve og vel.

LITTERATUR:

ELLNEBY, YLVA: «Om barn og stress». Pedagogisk forum, Oslo, 2000.

FNS BARNEKONVENSJON: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/fns-barnekonvensjon/id88078/>

NOU 2012: 1: Til barnas beste. Ny lovgivning for barnehagene.
Kunnskapsdepartementet 2012.

NÅR KAN MENN POSITIVT SÆRBEHANDLES?

Her får du svaret.

Hovedregelen i likestillingsloven (lov 21 juni 2013 nr. 59) er at det er forbudt å forskjellsbehandle på grunn av kjønn. I noen tilfeller vil det likevel være lov å behandle kjønn ulikt for å fremme likestilling. Dette kalles positiv særbehandling og vil kun være gyldig under visse vilkår. Positiv særbehandling til fordel for menn, kan bare gjøres i stillinger hvor arbeidsoppgavene i hovedsak er rettet inn mot undervisning av eller omsorg for barn, som i barnehage og grunnskole. Målet er å fremme likestilling ved at menn påtar seg omsorgsoppgaver for barn. En økning av andelen menn i slike yrker vil også føre til et mindre kjønnssegregert arbeidsmarked.

MÅ VÆRE UNDERREPRESENTERT

Hva er vilkårene for positiv særbehandling av menn?

For det første må menn være underrepresentert i den aktuelle stillingen i barnehagen. Hvis barnehagen har flere avdelinger er det andelen mannlige tilsatte i den avdelingen arbeidsoppgavene skal utføres, som

er avgjørende. For å avgjøre om et kjønn er underrepresentert brukes en 40-prosentregel. Dette betyr at det ene kjønn som utgangspunkt må være representert med mindre enn 40 prosent. Videre må den mannlige søkeren være like godt, eller tilnærmet like godt kvalifisert som den kvinnelige søkeren. Det betyr at en barnehage ikke kan ansette en ufaglært mann til en stilling som krever utdanning, dersom det finnes kvinnelige søkere som har den aktuelle utdanningen. Hvis barnehagen derimot står i en situasjon med to like godt, eller tilnærmet like godt kvalifiserte søkere, kan barnehagen velge å ansette en mann med bakgrunn i reglene om positiv særbehandling.

Barnehager kan oppfordre menn til å søke på ledige stillinger. Likestillingsloven inneholder imidlertid ikke en plikt til å positivt forskjellsbehandle menn fordi de er underrepresentert på arbeidsplassen.

SØKE ETTER BARE MENN?

Kan en barnehage søke etter bare menn hvis det foreligger en underrepresentasjon?

Svaret er nei. I en tidligere sak som

Likestillings- og diskrimineringsombudet har vurdert, hadde en kommune utlyst fire stillinger som aktiviteter i barnehage forbeholdt gutter på ungdomsskolen. Bakgrunnen for stillingene var et prosjekt initiert av Fylkesmannen, der målet var å rekruttere flere menn til barnehagen og å styrke likestillingen i det pedagogiske arbeidet. Etter prosjektperiodens utløp ville det være mulig for både jenter og gutter å søke på eventuelle videre stillinger. Selv om formålet med prosjektet var å fremme likestilling, kom ombudet til at utlysningen var i strid med likestillingsloven. Det ble vist til at vilkåret om at den mannlige søkeren må vurderes som tilnærmet like godt kvalifisert for å foretrekkes til en stilling, ikke var oppfylt fordi kvinnelige søkere var avskåret for å søke. Kommunen kunne fremme likestilling i tråd med loven gjennom mindre inngrepene tiltak, som å oppfordre gutter til å søke stillingene, innkalle til intervju og ansette gutter ved tilnærmet like kvalifikasjoner.

En barnehage kan altså ikke bare søke etter menn selv om det foreligger en underrepresentasjon.

TEKST:

Anette Moldrem, juridisk rådgiver i Utdanningsforbundet

anette.moldrem@utdanningsforbundet.no

TEKST:**Line Elisabeth Dalseng**Daglig leder Birkebeineren
Friluftsbarnehage, Lillehammer
post@bbfb.no

VI MÅ FRAMSNACKE VÅR HVERDAG

Som pedagoger må vi vise hva innholdet i barnehage er og at vi gjør så mye mer enn å «passe barn». Vi må tørre å si vi gjør en bra jobb.

Barnehagene blir stadig bombardert med krav og påstander om hva som er det beste for hvert enkelt barn og hver barnehage. Men kan egentlig noen utenforstående definere hva som på generelt grunnlag passer for alle barnehagebarn? Norge er fullt av ulike barnehager som alle har sin egenart, og de aller fleste av disse barnehagene har kompetente og engasjerte ansatte. Mange av disse ansatte har også høyere utdanning, og har spesialisert seg nettopp på å jobbe med barn. Dette gjør at de hver eneste dag går på jobb med et mål: å skape en best mulig barnehagedag for de barna som er så heldige å gå i akkurat den barnehagen.

KOMPETENTE

Selv er jeg daglig leder i en toavdelings barnehage, vi er sju ansatte som hver eneste dag observerer, samhandler, tolker og gjør vårt ytterste for at våre 27 barn skal gå hjem igjen med følelsen av at dagen i dag har vært super.

Det som bekymrer meg er at mine ansatte som er kompetente likevel går hjem flere dager med en følelse og en

usikkerhet i forhold til om jobben de har gjort er bra nok. Denne usikkerheten bunner ofte i at vi stadig får høre at barnehagene i Norge må bli bedre på ulike områder. Andre enn barnehagelærere uttaler seg om hva innholdet i barnehagedagen bør være, men hvem er egentlig best til å vurdere det? Er det de som hver eneste dag jobber tett på fagfeltet, eller er det noen som kommer inn med en helt annen kompetanse og erfaring? Som barnehage skal vi absolutt ta imot innspill fra utenforstående, det er ikke det jeg er negativ til, men må vi som faggruppe stå med lua i hånda og akseptere alle krav og endringer vi blir pålagt fra andre? Jeg tror og mener at Norges styrke er mangfoldet vi har av barnehager, og at du som foresatt uansett hvilken barnehage du velger skal vite at her jobber det kompetente ansatte, som tar valg som er til det beste for ditt barn.

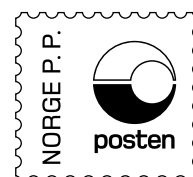
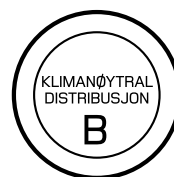
TA VARE PÅ MANGFOLDET

Jeg mener at vi må bli bedre på å framsnakke vår hverdag. Vi må la alle som ikke helt vet hva som faktisk skjer i løpet av en barnehagedag, få mulighet til å se dette. Som pedagoger

må vi vise hva som faktisk er innholdet, vi gjør så mye mer enn å «passe barn». Det er vi som forvalter framtida. Benytt sosiale medier, aviser og andre kanaler til å vise fram all læring som skjer i løpet av en helt vanlig dag.

Så lover jeg at jeg som leder skal gjøre mitt for å trygge mine ansatte på at jobben de gjør er bra, og samtidig sørge for at de er faglig oppdaterte og kompetente til å utføre jobben sin. Og så må vi tørre å si: Vi gjør en bra jobb!

I hvert nummer inviterer vi en barnehagestyrer til å skrive om et tema styrene brenner for.

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 OSLO

Les Første steg på nett

... mens du venter på neste utgave av tidsskriftet!

FØRSTE STEG

har fått nye
nettsider:

Utdanningsnytt.no/forste-steg

UTDANNINGSNYTT.NO

FØRSTE
STEG

Følg Første steg på Facebook